47 ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2678 | ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ | 1330 ՉԻԼՀԻՃՃԷ 12 — 1912 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 8—21

JOURNAL ARMÉNIEN
MANZOUMÉ-I EFKIAR
54 Grand' Rue de la S. Porte 54
Constantinople

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՑՐՔԻ ԿՈՒՂԶՈՒԻ ԱՄԷՆ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ՊԱԳԸ ԱԼԻ ՃԱՏՏԷՍԻ, ԹԻՒ 54
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՈՒՂՂՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ԵՏ ՉԵՆ ՏՐՈՒԻՐ

Մանզումէի Էֆքեար

ԱԶԱՏԱԿԱՆ ԱՆԿԱԽ ՕՐԳԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

منظومهٔ افکار ارمنیجه یومی غزته
صاحب امتیاز اوحانس فرید
ادارهخانهسی باب عالی جادهسنده نومرو ٥٤

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՆԽԻԿ	ՏՐԿՆ.	ՎԵՑՄՍ.	ԵՌԱՄՍԵ.
Պոլսոյ համար	80 Ղ.	45	25 Ղ.
Գաւառներու համար	80 »	45	25 »
Արտասահմանի »	25 Ֆր.	14	8 Ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ տողին համար տողը 5 ղրշ., Մէկէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ։

10 ՓԱՐԱ — ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՇՈՒՐՋ

Կ'երեւի թէ ճակատագրական ժամը հնչած է։ Աշխարհի վրայ յաւիտենական բան չկայ։ Նոյնիսկ Պալքանեան Պատերազմը չէր կրնար բացառութիւն կազմել այս կանոնին։ Եւ քանի չորս ժամէ ի վեր հաշտութեան խօսքը սկսած է աւելի թանձրանալ ձեւ մը առնել։ Եւրոպական Տէրութիւնները բոլորովին չեզոք դիրք մը բռնեցին, ուզելով դէմ դէմի բերել երկու պատերազմիկ կողմերը։ Արեւելեան Խնդիրոյն վերջին ձեւն էր այս։ Եւրոպա մինչեւ հիմա իր ձեռքին մէջ պահած էր հանգոյցը, բայց կ'երեւի թէ 1877-78էն ի վեր Եւրոպական դիւանագիտութեան վրայ մեծապէս ազդած է հանրային կարծիքը իր յառաջդիմական պահանջներով, և մինչեւ իսկ Պիզմարքի Գերմանիան և Անտրաշիի հայրենիքը պարտաւորուեցան անշահախնդրութեան անպատելի օրինակ մը տալ և Արեւելեան Խնդիրը այսպէս առանց դաժան քաղաքագէտներու վճռին միալու՝ այս անգամ միանգամ ընդ միշտ պիտի վճռուի երկարատեւ խաղաղութեան և քաղաքակրթութեան կրկին տեսակէտով։ Թուրքիա ևս միանգամ ընդ միշտ պիտի ազատուի եւրոպական միջամտութեան և դիւանագիտական սարքումներու մղձաւանջէն, որ սերունդներէ ի վեր ա՛յնքան ծանր կը կշռէր իր քաղաքացիական, տնտեսական և պետական կեանքին վրայ։

Առաջին օգուտը ա՛ն պիտի ըլլայ որ Մակեդոնական էնթրիկներու հետեւանքով Թուրքիոյ կողմէ ի զուր սպառուած ժամանակը և պատեհութիւնները պիտի դառնան ճշմարիտ գործադրութիւն մը Անատոլուի անսահման դաշտերուն կողմը, ուրոնցմով իսկ միայն կարելի է Մեծ Պետութեան մը բոլոր հնարաւոր պատկառանքը և զօրութիւնը պահպանել։

Ըսենք թէ ինչու ճակատագրական ժամը։

Հաշտութիւնը սկսած է ծայր տալ իր խաղաղութեան պսակը ցոլացնելով նոււէն հեռ՝ դարերէ ի վեր անստոյգ կացութիւն մը լուսաբանելով վերջապէս։ Բայց ո՛չ այսչափ միայն։ Հաշտութեան իրականութիւնը բոլորովին նպաստաւոր մթնոլորտ մը պիտի պարզէ Թուրք Կայսրութեան ապագային վրայ։ Նորանոր ճիգեր դէպ ի յառաջդիմութիւն և դէպ ի քաղաքակրթութիւն պիտի փորձուին, այս անգամ անկեղծութեամբ և ճակատագրական ստիպողութեամբ։

Համիտեան անգութ րէժիմէն վերջ Ժէօն Թիւրքերու նմանօրինակ վարչութեան լուծը թօթափող արդի Թուրքիա մը կ'երեւակայուի այսօր, Պալքանեան պատերազմին արհաւիրքներէն դուրս եկած, ճշմարտապէս նոր, թէեւ հոգ չէ թէ քիչ մը նուաղած։

Պատմութիւնը իր յիշատակելի գլուխներէն մէն բանալով, և ազգերու իմաստութիւնը անգամ մը եւս իր ծոցը պարզելով աննախանձաբար, նոր դարագլուխ մը պիտի հոլովէ Թուրք ազգին համար, որ նորանոր պատեհութիւններէն օգտուելով, մանաւանդ անցեալին սխալմունքները թօթափելով՝ ապրող իրականութեան մը յատուկ տարրերը պիտի արժեցնէ լիովին իր ապագայ գոյութեան աւելի հզօր հիմերուն համար։

Այս թէութեամբ չահեկան է մեր ընթերցողներուն մանրամասնաբար հաղորդել հաշտութեան մօտալուտ կնքումին բոլոր արդի իրադարձութիւնները և պարագաները։

Նախ ըսե՛նք թէ հաշտութեան համար Թուրքիոյ կողմէ եղած նախաձեռնութեան առաջին օրերէն սկսեալ մինչեւ այսօր, արդի դաժանին հայեացքներուն իրազեկ Թուրք թերթեր սա՛ կարծիքը կը յայտնեն թէ հաշտութեան բանակցութեանց հետեւանքով, Թուրքիոյ ընելիք զոհողութիւնները ինչ որ ալ ըլլան, պէտք է ջանալ հաշտութեան խորհրդակցութիւնները վարել այնպիսի կերպով մը որ՝ Պալքանեան տէրութիւնք այժմէն հասկնան թէ Թուրքիա մօտալուտ է իրենց դաշնակցութեան մտնել, թէ Թուրքիոյ իրենց մէջ մուտքը ա՛լ աւելի պիտի զօրացնէ այդ դաշնակցութիւնը՝ որ կրնայ օրին մէկը կա՛մ Սլաւական կամ Գերմանական ջոյերուն (Աւստրիա և Ռուսիա) կողմէ կուլ տրուիլ։

Այս հրապարակ նետուած նոր միտքը վարպետօրէն յղացուած է անշուշտ, որովհետեւ Եւրոպայի մէջ Թուրքիոյ կրկին հաստատուելուն գեղեցիկ առիթ մը կ'ընծայէ, և հաշտութեան բանակցութեանց ընթացքին կուտայ Թուրքիոյ նպաստաւոր դարձուածք մը։ «Իգտամ» և «Սապահ» կարծես մէկ աղբիւրէ ներշնչուած, կամ մէ՛կ զսպանակէ շարժուած, այս միտքը կը ջատագովեն։

Եւ կարծես իրերու բնութենէն իսկ բղխող պարագայ մըն է աս։ Հիմա Եւրոպա չկայ իբրեւ միջնորդ Թուրքիոյ և իր պատերազմիկներու միջեւ։ Կռուող երկու ուժերն են որ դէմ դէմի եկած են հաշտութեան համար։ Առանց միջնորդի մտերմական ամէն տեսակ խօսակցութեան կրնան բանուիլ։ Ըլլալիքը Թուրքիոյ համար — եթէ յաջողի — շատ նպաստաւոր դարձուածք մըն է։

Թուրքիա, Պալքանեան Պետութեանց դաշնակիցի հանգամանքով, ի հարկէ ո և է կարգադրութեամբ պիտի մնայ Եւրոպայի մէջ։ Թուրքիա փոխանակ Երրեակ Համաձայնութեան և Երրեակ Զինակցութեան միջեւ տատանելու, դիմած կ'ըլլայ նորագոյն Դաշնակցութեան մը, քանի որ երկու Երրեակներէն իւրաքանչիւրը այս պատերազմին սկիզբէն ի վեր յայտարարեցին թէ իրենք չէզոք պիտի մնան։ Ասկէց զատ, կա՛յ նաեւ ուրիշ պարագայ մը.— Սթաթիւքուօյի պահպանումի վարդապետութենէն ալ հրաժարելով, Եւրոպա բոլորովին անտարբեր ցոյց տուած եղաւ ինքզինքը Պալքաններու ապագային նկատմամբ, ա՛յնչափ որ պատերազմիկները բացարձակապէս ազատ են իրենց բանակցութեանց ամէն գիծերուն վրայ։

Ահա այս տեսակէտով, Թուրք թերթերուն կողմէ յայտնուած միտքը ո՛չ միայն Թուրք դիւանագիտութեան տարօրինակ նրբութիւնը ցոյց կուտայ իբրեւ նոր յոյսին այլ նաեւ, մօտէն քննելով, ամէնէն զօրաւոր միջոցը կ'ըլլայ զոհողութիւն ընող կողմին արժանապատուութիւնը փրկելու և յաղթութեան գինովութիւնը չափաւորելու։

Բայց խնդիրը առայժմ այսչափ է միայն.— լոկ բաղձանք, անպաշտօն բաղձանք մը Թուրք թերթերու կողմէ յայտնուած։

Հետեւի՛նք բանակցութեանց ընթացքին.—

ԴԱՇՆԱԿԻՑ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Անցեալները Բ. Դրան կողմէ զինադադարի և հաշտութեան բանակցութեանց սկսելու համար յայտնուած փափաքին՝ վերջապէս պալքանեան դաշնակից պետութիւնները որոշեր են պատասխան տալ, և իրենց այս որոշումը հետեւեալ կերպով հաղորդեր են Բ. Դրան.— Որոշումը առաւ դեսպանատան հաղորդուած ըլլալով (որովհետեւ միջնորդը ան է), դեսպան Մ. տը Կիրս Դչ. գիշեր ուշ ատեն Բ. Դուռը այցելելով հաղորդեց արտաքին գործոց նախարար Նորատունկեան էֆ.ին։ Դաշնակից պետութեանց պատասխանը ո և է պայման չի պարունակեր, այլ միմիայն Բ. Դրան կողմէ ասկից առաջ եղած առաջարկութիւնը կ'ընդունի, որ բանակցութեանց իբրեւ հիմ պիտի ծառայէ։ Արտաքին գործոց նախարարը Նախարարաց Խորհուրդին մտնելով հաղորդեց Մ. տը Կիրսի գալը և բերած պատասխանը։

Թուրք թերթերուն տուած լուրերուն համաձայն, որոշուեր է որ Դաշնակից Պետութեանց անունով ընտրուած պատուիրակներ Օսմ. սահմաններու մօտ հաւաքուին և իրենց պայմանները մէջտեղ դնեն, որոնց վրայ Բ. Դուռը խորհրդակցելէ վերջ պիտի տայ իր վերջին պատասխանը։ Երէկ (Դչ.) այս տեսակցութիւնը տեղի պիտի ունենար։ Նազըմ փաշա իրեն պարզուած պայմանները եթէ նկատողութեան առնուելու արժանի նկատէ, խնդիրը պիտի հաղորդէ Բ. Դրան։ Այս մասին հեռագիր ղրկուեցաւ Նազըմ փաշայի։

«Իգտամ» կ'ըսէ թէ Դաշնակից Պետութիւնները երկար ատեն Բ. Դրան պատասխան չտալով հանդերձ, Չաթալճայի ամբողջ գծին վրայ կռիւները շարունակեցին, բնականաբար արդիւնքին համեմատ աւելի ծանր պայմաններ առաջարկելու համար։ Բայց պաշտօնական տեղեկութեանց համաձայն, կ'ըսէ Թուրք թերթը, Չաթալճայի գիծերուն վրայ պուլկար բանակը իր յուսած յաջողութիւններուն հակառակ անյաջողութեան ենթարկուելով, երբ պատերազմի բախտը փոխուեցաւ, հաւանական է որ Պուլկար կառավարութիւնը իր պայմանները բարեփոխելով պիտի պատասխանէ։

Զինուորական կացութիւնը Օսմ. բանակին ի նպաստ դարձած ըլլալով, եթէ առաջարկուած պայմանները Օսմ. կառավարութեան տեսակէտին հետ համաձայն չըլլան, Բ. Դրան կողմէ պիտի մերժուին։

∴ «Թասվիրը Էֆքեար» կ'իմանայ թէ պատերազմի վերջին երեւոյթները Հնդկաստանի իսլամներուն վրայ ջղային ազդեցութիւն ըրած ըլլալով, Լոնտոնի մէջ հանրային կարծիքը սկսած է տարբեր հոսանքի մը հետեւիլ, Անգլիոյ բռնած նոր ընթացքին վրայ առուս կառավարութիւնն ալ սկսեր է գործունէութիւն ցոյց տալ հաշտութիւնը շուտով կնքելու համար։ Եւ այս մասին Լոնտոնի, Բերլինի, Պետերսպուրկի եւ Բարիզի միջեւ անընդհատ հեռագրական հաղորդակցութիւն կ'ըլլայ, կ'ըսէ յիշեալ թերթը։

ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

«Նէօլօղօս» կ'ըսէ թէ Վիեննայի թերթերուն հասած հեռագիրներուն նայելով, Բ. Դրան կողմէ առաջարկուած պայմանները հետեւեալները պիտի ըլլան.

Բ. Դուռը պիտի հաստատէ Կրէտէի Յունաստանի կցումը, պայմանաւ որ Յունաստան ետ դարձնէ Սելանիկը և շրջակայ ծովեզրը։

2. Եանինէն և Դըրք Քիլիսէն Թուրքիոյ պիտի վերադարձուի, բայց Բ. Դուռը այդ կողմերը ապակեդրոնացման հիմերուն յարմար քաղաքային վարչութիւն կը պիտի հաստատէ։

3. Եթէ Սերպիա և Գարատաղ դրամական հատուցում մը ընեն Թուրքիոյ, այս վերջինն ալ ինքնօրինութիւն պիտի տայ Դոսովայի և Շքօտրայի նահանգներուն։

4. Թուրքիոյ և Դաշնակից պետութեանց պատուիրակները միասին հաւաքուելով Սկիւպի մէջ, պիտի որոշեն գործադրուելիք բարենորոգումները։

5. Ինքնօրինութեան արժանացած յիշեալ նահանգներուն տեղական եկամուտին անբաւականութեան պարագային, բացը պիտի հոգան Թուրքիա և Դաշնակից Պետութիւնք։ Էվգաֆի և Հանր. Պարտուց հասոյթները իբրեւ տեղական եկամտացոյցի հասոյթ պիտի ընկատուին։

6. Զինուորի տեղ քաղաքային զինուորութիւն պիտի կազմուի։

7. Փոքր պաշտօնեաները և ոստիկան զինուորները տեղական ժողովներուն կողմէ պիտի ընտրուին։

8, Իսլամ Ալպանացիները ազատ պիտի թողուին իրենց կրօնական և կրթական խնդիրներուն մէջ։

9. Սելանիկ իջնող երկաթուղիին վրայ սերպ վաճառումներուն փոխադրութիւնը ազատ պիտի ըլլայ։

10. Դոսովայի նահանգապետը Պուլկարիոյ և Շէնքինի նահանգապետը Գարատաղի պիտի տրուի։

11. Ո՛չ Թուրքիոյ և ոչ միւս Դաշնակից Պետութեանց միջեւ պատերազմական տուգանքի խօսք պիտի չըլլայ։

12. Դըրք Քիլիսէի մէջ գրաւուած թնդանօթները Թուրքիոյ պիտի վերադարձուին։

ԵՕՐԿԻՕՍ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՍԵԼԱՆԻԿԻ ՄԷՋ

Սելանիկի անկումէն վերջ Յունաստանի թագաւորին անունով քաղաքին ամէն կողմը Թուրքերէն լեզուով հրատարակուեցաւ հետեւեալ յայտարարութիւնը.—

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԹԱԳԱՒՈՐ ԵՕՐԿԻՕՍ Ա.Ի ԱՆՈՒՆՈՎ.— Հելլէն կառավարութեան ներկայացուցիչ դատական նախարարը կը յայտարարէ թէ Սելանիկ և շրջակայքը գրաւուած են Հելլէն զինուորներուն կողմէ.

Յունաստանի և դաշնակից պետութեանց զինուորներուն դիւցազնական ջանքերուն և թափուած թանկագին արիւնին շնորհիւ ճիշդ հիմա բռնակալութենէ ազատուած այս երկիրը գալու համար երջանիկ եմ։

Շատ դարերէ ի վեր սովորական եղած հարստահարութեան և անկանոնութեանց վերջ տալու համար, և անխտիր բովանդակ ժողովուրդին ազատութիւն պարգեւելու նպատակաւ ամէնքս միասին պատերազմի ելանք Օսմ. կառավարութեան դէմ։ Որովհետեւ ճշմարիտ ազատութիւն ըլլալու համար անհրաժեշտ պայման է որ միեւնոյն կառավարութեան տակ ապրող ժողովուրդները իրարու հաւասար ըլլան կատարելապէս։ Զինուորին փառքով ու համբաւով սկսուած գործը ի գլուխ հանելու համար՝ քաղաքակիրթ Տէրութեան մը արժանի զօրաւոր և անկողմնակալ վարչութիւն մը պիտի հիմնուի։

Ժողովուրդին ընդունելի պահանջումները նկատողութեան առնուելով, առանց ազգի և կրօնի խտրութեան տեղացիներուն մէջ գտնուած կարող անձերը գործածելով, հարկ եղած պաշտօնէութիւնները պիտի հաստատուին վարչական գործողութեանց բարւոք ընթացքին համար։

Կը խնդրենք որ իւրաքանչիւր ոք հնազանդի կանոններուն և դրուած հրամաններուն, և պաշտօնեաները իրենց պարտականութիւնը ի գործ դրած ատեն օրինազանցութիւններ չընեն, և ժողովուրդին հանդէպ անկողմնակալութեամբ և ընդհանրապէս իբրեւ հայր շարժին։

Բոլոր խառն տարրերը պէտք է իրարու հանդէպ միութիւն և յարգանք ցոյց տան, և վստահ թող ըլլան թէ այսօրուան ազատութեան վիճակին մէջ կատարեալ հաւասարութիւն և արդարութիւն կայ։

Սելանիկի մէջ Հելլէն կառավարութեան փոխանորդաբար
Դատական նախարար
ՐԱՔԹԻՎԱՆ

ԼՈՒՐԵՐ ՊՈՒՐԿԱԶԷՆ ՉԱԹԱԼՃԱ

ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԻՆ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՆՈՅԵՄԲԵՐ ՎԵՑԷՆ Ի ՎԵՐ

(«ԹԱՅՄԶ»Ի Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԹՂԹԱԿԻՑԷՆ ՀԵՌԱԳՐՈՒԱԾ)

Կ. ՊՈԼԻՍ, 16 Նոյ.— Անհունապէս վհատեցուցիչ է տեսնել թէ, այնքան հնարաւոր զոհողութիւններ ընելէ յետոյ, բովանդակ անգլիական մամուլը խաբուած է Պուլկարներուն կողմէ յերիւրուած տեղեկութիւններէն, զորս կը հրատարակէ «Թայմս»։ Եթէ հաւատանք այդ տեղեկութիւններուն, յառաջապահ զունդերու շարունակական ճակատամարտ մը, և Լիւլէ Պուրկազէն Չաթալճա սաստիկ հետապնդում մը տեղի ունեցած է վերջին շաբթուան ընթացքում. Իրականին մէջ, ոչ մէկ հետապնդում եղած է և ձեր թղթակիցը տառապանքներն ու զրկանքներն արհամարհած է երկու պատերազմիկ բանակներուն մէջ, Լիւլէ Պուրկազէ Զօրլուի ճամբուն վրայ։

Պուլկարները, այնպիսի պատճառներով, որոնց խորը չեմ ուզեր մտնել, երբեք առաջացած չեն Լիւլէ Պուրկազէն անդին, նոյեմբեր 7էն առաջ։ Նոյեմբեր 6ին, այս տողերուն հեղինակը, Թուրք սպաներու խումբի մը հետ հետապնդող Լիւլէ Պուրկազի մէջ պուլկարական յառաջապահ դիրքերը։ Թուրք վերջապահ զունդը, Տօրքի զօրաբաժնէ մը բաղկացած, Զօրլու մեկնեցաւ առանց հրացան մը պարպելու վեց օր շարունակ. հետեւեալ օրը, Պուլկարները սկսան շարժիլ դէպ ի առաջ, և Թուրք անկախ հեծելագունդի զօրաբաժինը Զօրլուն պարպեց անոնց առջեւ։ Այս մնացած ակնատես եղայ ես, և նոյն իսկ քիչ մնաց որ բռնուէի պուլկար պահակէ մը, երբ դէպ ի Ռոտոսթօ կ'երթայի։ Այս կողին վրայ, Պուլկարները յայտնապէս կորմնցուցին ամենագեղեցիկ առիթներէն մէկը, որ երբեք ներկայացած ըլլար պատերազմող յաղթական բանակի մը։

«Ինչո՞ւ.— Որովհետեւ դիմադրութեան հանդիպելու հաստատ մնացած էր։

Դժբաղդաբար, Թուրք բանակներուն մէջի թղթակիցներէն երեքը միայն, քանի մը տեսան ճակատամարտէն, մինչ միւսները լոկ խառնակ փախուստ մը կը տեսնէին, մինչդեռ զանոնք պահող սպաները զանոնք արագ արագ ետեւնուն կը քշէին, խառնաշփոթ նահանջի մը մէջտեղ։ Ասոնց հայթայթած պատմուածքները՝ ճշմարտանմանութիւն տուին Ռայխսբօսթի թղթակցին «դէպքերու խելացի կանխումն»ին։ Ասկէ ծագեցան սուտ լուրերը, որոնց համեմատ Ռօտոսթօն Նոյ. 3ին գրաւուած է եղեր և ութ օրէ ի վեր Չաթալճայի մէջ կը կռուին եղեր։

ՊՈՒԼԿԱՐՆԵՐՈՒՆ ԱՌԱՋԽԱՂԱՑՈՒՄԸ

Պուլկար ու սերպ միացեալ ուժեր, Զօրլուն ու Մուրատլըն գրաւեցին առանց ընդդիմութեան նոյեմբեր 7ին և 8ին։ Անմիջապէս սկսան փոխադրութեան միջոցներ փնտռել և տեսան թէ Թուրք տեղական բոլոր փոխադրութեան միջոցները վերցուած էին, Ռօտոսթոյի լքումէն վերջ, երբ այս վերջինը դադրեցաւ այլ եւս ըլլալէ հաղորդակցութեան գիծ մը։ Լիւլէ Պուրկազ Չէրքէզքէօյի ճամբորդութեան սահմանուած մէկ կովի վարձք առաջարկուեցաւ 75 ֆրանք, ծախուելու պարագային, կով գլուխ 300 ֆրանք, պայմանով որ մինչեւ 8 նոյեմբեր, Լիւլէ Պուրկազի, և յետոյ Զօրլուի մէջ վճարուի։ Սայլավարներուն կողմէն ամէն մարդու հանդէպ կատարելապէս ուղիղ վարմունք մը ցոյց տրուած է. Մուրատլը գիւղին հրամանատար սպան անգամ գիւղապետին իրեն ըրած ասպնջականութիւնը վճարել։

Նոյեմբեր 8էն 11 Ռօտոսթօ մնացի։ Զքնաղ կորովով մը, Թուրքերը, «Մէսուտիյէ», «Համիտիյէ» և «Ասարը Թէվֆիգ» մարտանաւերուն թնդանօթներովը պաշտպանուող զօրագունդերուն ձեռքով վերցուցին բոլոր զինուորական պարէնները։ Մեզի իմաց տուին արդէն համատարած խուճապը, որուն ենթարկուած էին քրիստոնեայ բնակչութիւնները։ Ձեր թղթակիցը, անկախ Անգլիացիի իր հանգամանքին շնորհիւ, առարկայ եղաւ շարունակական կոչերու, գիշեր թէ ցերեկ, խուճապահար բնակիչներուն կողմէն, կոչեր, որոնք շատ տառապեցուցին իր կեանքը։

Շաբաթ օրը, նոյեմբեր 9, թշնամի պահակներ շատ մօտիկ կը գտնուէին քաղաքին և հետեւաբար առտուն, գիւղացիները լուր բերին թէ բաւական մեծ թուով Պուլկար զօրագունդեր Մուրատլըի ճամբուն վրայ կ'առաջանային։

Շոգենաւ գրուելիք Թուրք զօրքերը գրեթէ 1500 սուին կը հաշուուէր, Ռօտոսթոյի զօրաբանակին երեք գումարտակներէն և բռնուած գասալիքներէն։ Ասոնք բարակ կիսաբոլորակի մը ձեւով շարուեցան քաղաքին հիւսիսի սահմաններուն շուրջը։

Նաւային ջոկատ մը — ծովային զինուորութիւնն ըլլալով Թուրք ծառայութեան այն միակ մասը, ուր կարելի ըլլայ զինուորական ոգեւորութեան մօտեցող բան մը գտնել — օգտագործուած էր արդէն, Զօրլու քաղաքը կապող հեռագրական գիծերը կտրելու, ինչպէս նաեւ հաստատելու համար հեռաձայնական հաղորդակցութիւններ, որոնք պիտի թոյլ տային իրեն հեռաձայնով ուղղելու ծովային թնդանօթները, թշնամին բաւականաչափ թիւով երեւնալուն պէս։

ԶՕՐԱԳՈՒՆԴԵՐՈՒՆ ՈՐԱԿԸ

Կիրակի, կէսօրէ ետքը, «Մէճուտիյէ»ն կը բանար կրակը, որով բնակիչները վայրկենապէս խուճապ ատդնալի կը մատնուէին։ Թշնամի գծերը այգիներուն ու թթենիի դաշտերուն մէջ դարանելով, սկսան կռուիլ Թուրք հետեւակազօրքին հետ։ Իրաւ է թէ անիկա փոքրիկ, աննշան կռիւ մըն էր, բայց «Մէճուտիյէ»ի թնդանօթներուն գոռումը մեծ ճակատամարտի մը տպաւորութիւնը կ'ընէր, և այս պատճառով, Արեւելքցիները, որոնք քաղաքը պաշտպանողներու զունդին մաս կը կազմէին, սարսափահար, յանկարծ հիւպատոսարանները խուժեցին հարիւրներով։ Այս մարդերուն ռազմիկի յատկութիւնը շատ լաւ հասկցայ այն պահուն, ուր կը դիտէի անոնց թաւալագլոր վազքը՝ քաղաքին իջնող բարձունքներէն դէպի վար երկարող արահետներէն մէկուն վրայ, երբ անոնք ետ կը քաշուէին թշնամիին առջեւէն և միշտ վազելով, կրակ կ'ընէին, հրացանին կոթը կեցուցած իրենց գիստին։ Եւ սակայն, կանոնաւոր զօրքերը, պինդ կեցան իրենց դիրքին վրայ և թէեւ կորուստներ կրեցին, բայց տեղերնին չթողուցին։ Իրիկուան դէմ, հրացանաձգութիւնը դադրեցաւ։ Եւ այս ամէնը, պարզապէս հետազօտիչ խումբի մը համար էր։

Գիշերը հասաւ, և Թուրքերը պատրաստուեցան վերջնականապէս պարպելու քաղաքը։ Իսկ ես, կասկածելով որ անոնք քաղաքին թշնամիին կողմի թաղերը կ'ուզեն այրել, որովհետեւ պաշտօնակցիս օժօմօպիլը խնդրած էին քաղաքին հիւսիսակողմի մասին մէջ քարիւղ փոխադրելու համար, յարմար դատեցի թէ ժամանակն է մեկնելու, քանի որ Պոլիս տանող նաւ մը կար տրամադրուած։

Քիչ մը դժուարութիւն կրեցի։ Այս ծրագիրը գործադրելու, որովհետեւ չոգենաւներուն քարափը տանող բոլոր ճամբաներուն վրայ պահակախումբեր կը թափառէին, հրաման ունենալով պարպելու ամէն անոնց վրայ զօրս տեսնէին։ Շատ անգամներ, հրացանի փողեր կը ցցուէին ինձ վար, բայց վերջապէս, զաւեշտներէ անցնելով, պահակախումբերէն հեռացայ և հասայ քարափին ծայրը։ Հոն, քիչ մը վարանումէ վերջ, զինուորական հրամանատարը մեկնումս արտօնեց։

ՓԱԽՉՈՂ ՓԱԽՉՈՂԻ

Գիշեր էր։ Երբեք, իմ կեանքիս մէջ, չեմ հանդիպած տեսարանի մը, որ նմանէր անոր, զոր տեսայ երբ չոգենաւը հասայ։ Մութին մէջ, անթիւ նաւակներ, բեռնաւորուած ա՛յն աստիճան որ ընկղմել կը սպառնային ընկերութեան բոլոր դասակարգերուն պատկանող դողդոջուն փախստականներ, ուժգին թիավարելով կը ջանային հասնիլ չոգենաւին և կը զարնուէին անոր կողերուն։ Մարդկային ողկոյզներ ռռնալով կը կառչէին նաւին սանդուխներուն, ամէնէն դիւրաշարժները միւսներուն ուսերուն ու գլխուն վրայէն քալելով։ Կիներ ու տղաքներ բռնուած էին նաւին կողերուն երկայնքը։ Եւ թէեւ նաւը լեփլեցուն եղաւ այնպէս որ ալ չէր կարելի ո՛չ ոք ներս առնել առանց վտանգելու անոր ապահովութիւնը, թէեւ սանդուխն ալ վերցուեցաւ, և սակայն հարիւրաւոր մարդիկ դեռ կը խուժէին չոգենաւին բոլորտիքը, մինչեւ որ նաւապետը, իր զգացումները բոնի զսպելով, ճամբայ ելաւ, սրտակեղեք ու միահամուռ կոչերու մէջտեղ։

Կարելի է ապահովապէս կանխաւ ըսել թէ յարձակողները Ռօտոսթօն գրաւեցին այսօր, որովհետեւ ծովեզերքի զունդերը մեկնեցան, մեր մեկնումէն վերջ, իրենց սպառող փոխադրամատով մը, ինչպէս կը տեղեկագրուի իտալական յածանաւէ մը, որ կէս գիշերը խարիսխը վեր առաւ, երթալ հիւպատոսներուն ընտանիքները առնելու համար։ Շահեկան է յիշել թէ՝ Ռօտոսթոյի հեռագրատունը շաբաթ մինչեւ կէսօր հեռագրական հաղորդակցութեան մէջ մնաց է Լիւլէին հետ։ Կրնայ ըլլալ որ Պուլկարները թոյլատրած են ասիկա, հեռագիրները թարգմանելու համար։

Հիմայ կու գամ Թուրք բանակին ներկայ կացութեանը։ Այս բանակը տասն օրէ ի վեր կը նահանջէ, նախ Չէրքէզքէօյի վրայ, յետոյ ալ թեւին վրայ Մահմուտ Մուխթար փաշայի տարած յաջողութեան լուրին հերքումէն ետքը, Չաթալճայի վրայ։ Ձախ թեւին վրայ, նահանջող բանակը, հոկտեմբեր 21էն մինչեւ երէկ ոչ մէկ կրակի հարուած կրած է, երբ Պուլկար զինուորական դէտերը չփման մէջ մտած են կ'րօտսի, Դապաղըջ քէօյի մէջ, Թուրք յառաջապահ զունդին հետ։ Ուրչափ որ կրցայ գիտնալ, երբ կը գտնուէի երկու պատերազմիկ բանակներուն միջեւ, Պուլկարները ալ աւելի չեն հետապնդած Թուրք նահանջող աջ թեւը։ Պէտք է թերթերու ընթերցողները զգեն իրենց յիշողութենէն հեծելազօրքի կռիւներու և սուիններով դիրքերու գրաւումներու բոլոր պատմութիւնները։ Բացի Դըրք Քիլիսէէն, և Մահմուտ Մուխթար փաշայի ապարդիւն հակայարձակումէն, գրեթէ բոլոր պատմական գործողութիւնները վճռուած են պուլկարական հրետանիին առաւելութեամբը, և մանաւանդ, պուլկարական «Շնայտէր»ին դիրքազանցութեամբը, որոնց վրայ կու գայ կ'աւելնար Պուլկարներուն վաստակած գերազանցութիւնը, իրենց բարձրէն ռումբ արձակելու թաքթիքայովը։

Բոլորովին անօգուտ էր ըսել թէ այս կամ այն զօրագունդը, և կամ այս զօրաբաժինը կամ բանակը կը գտնուէր այնինչ տեղը, դեռ թշնամիին հետ ո և է չփման չմտած։ Զօրաբանակ, զօրաբաժիններ, գունդեր ու գումարտակներ, այն աստիճան խառնակ ու անել դիրքերու մէջ դրուած էին որ ոչ մէկ հրամանատար չէր գիտեր ճշգրտօրէն թէ որքան ոյժ ունէր իր տրամադրութեան տակ։ Հաղորդակցու-

Թէ՛ն ալ գոյութիւն չունէր բանակներուն միջեւ, իբաց առեալ Պոլսոյ ճամբան։

Տեղական երկաթուղիները հեռագրէն զատ, չկար ուրիշ ոչ մէկ ռազմային հաղորդակցութեան միջոց։

Սպայակոյտի սպաները չունէին ոչ՛ մէկ գծաթղթի միջոց։ Ամենէն մօտը գտնուող զօրավարը ուրիշ զօրագունդերէն պարզիկ կուտոր կառախումբերը, երբ առանց աչքը ունենար իր զօրագունդերուն համար։ Հիմայ, Կ. Պոլսոյ ընդհանուր սպայակոյտը զինուորական կցորդներուն կուտայ ինչ որ գիտէ բանակներուն խակական դիրքերուն մասին։ Բայց առիկա չարժեր աւելի քան Թաւղթը, որուն վրայ կը գրուի ան։ Զօրաբանակի մը հրամանատարը ինծի ըսաւ ութ օր առաջ թէ՝ իր գունդերուն մէկ երրորդը բնաւ չէր հասած իրեն և թէ՝ իր կցածին չափ կը կազմէր զանոնք, երկաթուղիին վրայ թափառող վաշտերէն հաւաքելով։ Ուրեմն զարմանալու է եթէ պարտուի բանակ մը, որ այնքան զուրկ մնացած է խելացի վարչութենէ ու մատակարարութենէ։

Եւ սակայն, Լիւլէ Պուրկազի առջեւ, այնքան յոռի տնտեսուած այս բանակը, հակառակ առաջին զօրաբաժնին փախստական գունդերուն որոնք իրեն վրայ կուգային կ'ինչային հակառակ հրամանատարութեան, սպաներու, պաշարի պակասին, այս բանակը կ'ըսեմ, գիտցաւ հոն կեցնել Պուլկարները չարունակ չորս օր և հոն քաշքշել առանց հետապնդուելու։ Դ. զօրաբանակի սպայակոյտին պետը ինծի ըսաւ թէ՝ եթէ ինք ունեցած ըլլար ուտեստ, ռազմամթերք, կամ այդ պաշարներէն ձեռք բերելու ո և է բարեբաղդութիւն մը, իր կմախք զօրագունդերը պիտի կրնային յաջորդաբար դիմանալ իւրաքանչիւր դիրքի վրայ մինչեւ Չէրքէզքէօյ, բայց իր մարդիկը չատերը 48 և 72 ժամերէ ի վեր հաց ունեցած չէին։ Ա՛լ չի կար ռազմամթերք, ո՛չ բան մը չկար, և հետեւաբար ուրիշ բան մը չէր մնար ընել բայց նահանջել, ինչպէս որ ըսուեցաւ։

Ապագան միայն մեզի պիտի կրնայ սորվեցնել թէ ինչո՛ւ Պուլկարները առին իրենց այս դադարը, որով օսմանեան բանակին կարելի եղաւ վերստին համախմբուիլ։ Նուազ ընդարձակ և իր կեդրոնին այսքան մօտիկ եղող ճակատի մը վրայ, Թուրք բանակը պիտի կրնա՞յ դուրս ելլել աղչեցուցիչ գաւոսէն ուր կը գտնուի, և կրնա՞յ իրեն համար ստեղծել պատշաճ մատակարարութիւն մը։

Ես առիկա գուշակելու յաւակնութիւնը չունիմ։ Ի վերջոյ կը դիմէ բանին, զօրքին լաւագոյն բարեկամը, երբ խելացիօրէն կը գործածէ զայն։ Անձնապէս կը կարծեմ թէ երբեք կարեւոր ճակատամարտ մը չըլլար Չաթալճայի մէջ։ Դաշնակիցները միւս միջոցներ ձեռք պիտի առնեն Տարտանէլի տէր դառնալու համար, որով զերծ մնացած պիտի ըլլան Չաթալճայի մէջ արիւնահեղութենէ մը, որուն գրեթէ չեն կրնար հանդուրժել Պուլկարները։ Եւ սակայն առիկա սոսկ անձնական կարծիք մըն է, զոր հոս ոչ ոք կը բաժնէ։

ԹՆԴԱՆՕԹ ԿԸ ԼՍՈՒԻ ՊՈԼՍՈՅ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐԷՆ

Կ. Պոլիս, 16 Նոյ.— Ամբողջ երեկուան օրը, և այս առտու, Բերայի մէջ ծիլէն չարունակ լսուեցաւ Տէրքոսի կողմէն եկող թնդանօթաձգութեան ձայնը։

ՆՈՐ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՉԱԹԱԼՃԱՅԻ ՎՐԱՅ

«Թայմզ»ի թղթակիցը այս Բչ. թուով կը հեռագրէ իր թերթին.— Կռանքի և մահուան կռիւն է որ կը մղուի Չաթալճայի առջեւ։ Այս առաւօտ Պուլկարները բացին իրենց հրետանիին կռիւը։ Իրենց ճակատին երկայնքէն Համիտիէի ամրոցէն մինչեւ Բաքաղ Պուրկազ թնդանօթի անհոլի կրակ մը բացին։ Առաջին իրական փորձն է այս, որուն Պուլկարները ձեռնարկեցին Թուրք գիծերուն դէմ, Բաքաղ—Պուրկազի ճահիճներէն մինչեւ հեռաւոր բարձրացող Համիտիէ ամրոցին պատնէշները, որոնք պաշտպանուած են նաեւ Անձա փաշա և ուրիշ ամրոցէ մը։ Թուրք գիծերուն կեդրոնին մէջէն երկաթուղին չեղում մը կ'ընէ Չաթալճա հասնելէն առաջ։ Հին ամրութեանց գիծին մէջ բացուած խրամներով իրարու հետ հաղորդակցութեան մէջ են Թրքական դիրքերը։ Բոլոր հաստատ բերդերը Քրուբի ծանր թնդանօթներով զինուած են։ Ուրիշ մեծ չափով թնդանօթներ զետեղուած են Բաքաղ—Պուրկազի դէմ հաստատուած ամրոցներուն վրայ։ Ամբողջ գծին վրայ դաշտային թնդանօթներ թողուած են։ Թուրք հետեւակազօրքերը զարանած են ամրութեանց ետեւը և առջեւը։ Պուլկար թնդանօթներուն դիրքերը նոյնքան նպաստաւոր չեն, որովհետեւ անոնց տրամադրելի են միայն Չաթալճայի ետեւի կողմի ոչ այնքան ընդարձակ գետիններ։ Ասկէց զատ, իրենց թնդանօթներուն իւրաքանչիւրին փայլատակումը կ'որոշուի Թուրքերուն կողմէ, ինչ որ աննպաստ է Պուլկարներուն։ Իմ հաշուիս նայելով, Պուլկարները Բաքաղ—Պուրկազի դէմ երեք, իսկ Համիտիէ ամրոցին դէմ ալ եօթը մարտկոց կը գործածէին։ Արշալոյսին պարզուեցաւ հրետանիի մենամարտը, որուն Թուրքերուն կողմէ կը մասնակցէր նաեւ օսմ. նաւատորմիղը։ Գիշերը պուլկար հրետանին առաջացած էր դէպի Գարասուլաղ և կ'աշխատէր երկաթուղիին վերի մասը բռնել։ Այդպիսի փորձ մը եղաւ նաեւ Համիտիէ ամրոցին ուղղութեամբ։ Բայց Պուլկարները երկու կէտերուն վրայ ալ չյաջողեցան։ Պուլկար թնդանօթները չափազանց բարձր կը նետուէին, անօգուտ կերպով։ Թուրք հետեւակազօրքերը խիստ լաւ պատսպարուած էին և առատ ուտելիք ունէին տրամադրելի։

ՊՈՒԼԿԱՐԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԷՏԻՐՆԷԻ ԲՆԱԿԻՉՆԵՐՈՒՆ

(Պուլկար բանակէն «Մաթէն»ի մասնաւոր թղթակիցը կը հեռագրէ)

ՄՈՒՍԹԱՖԱ ՓԱՇԱ, 15 ՆՈՅ.— Էտիրնէի զինուորական կառավարութիւնը մեծ զարմանքով ձեռք անցուցած է Թուրքերէն գրուած յայտարարութիւն մը, որ խորհրդաւոր կերպով քաղաքին փողոցները ձգուած ու պատերուն փակցուած է հազարաւոր օրինակներով։

Ահաւասիկ այդ յայտարարութեան թարգմանութիւնը.—

«Պուլկարներուն պատերազմը չէ ուղղուած իսլամ ժողովուրդին այլ ձեր կառավարողներուն բռնութեան ու կեղեքումներուն դէմ։

«Լաւ գիտցէ՛ք որ Պուլկարները չեն ուզեր զուր արիւնահեղութիւն.

«Մեր ուզածը՝ ձեզ ազատել է զեղծումէ.

«Չէ՞ք տեսներ թէ, ձեր պաշտօնատարները, կամայականօրէն կը գործածեն Դրամը, ի՛նչ վիճակի վերածեցին Թուրքիան։

«Ձեր պալքանեան չորս դրացիները չորս կողմէն յարձակեցան օսմանեան կայսրութեան վրայ։

«Գըրգ Քիլիսէէն վերջ, Լիւլէ Պուրկազ, Տիմօթեքա, Սկիւպ, Էլասոնա քաղաքները, այսինքն ինչ որ դեռ երէկ Եւրոպական Թուրքիան էր, այսուհետեւ դաշնակից պետութեանց իշխանութեան ներքեւ կը գտնուին։

«Պուլկար բանակը ոտքով 2 ժամ հեռու կը գտնուի Պոլսէն.

«Օսմանեան բանակը պարտուեցաւ և խուճապի մատնուեցաւ Լիւլէ Պուրկազի մէջ։

«Միայն Էտիրնէն կը դիմադրէ, բայց ամէն կողմէ պաշարուած է և Պոլսոյ հետ իր հաղորդակցութիւնները խզուած են։

«Ինչո՞ւ թափուի ձեր արիւնը։ Ո՞վ պիտի օգտուէր նոր արիւնահեղութիւններէ։ Միթէ ձեր փաշաներու քէյֆին համա՞ր է որ պիտի չարունակէք ինքզինքնիդ սպաննել տալ։

«Հազարէ աւելի Պուլկար թնդանօթներ այս պահուս չտկուած են Էտիրնէի վրայ։ Եթէ անձնատուր չըլլայ քաղաքը, բոլորը ճարակ պիտի ըլլայ։

«Այն ատեն պիտի զղջաք, բայց չատ ուշ պիտի ըլլայ։ Ծաւալի չէ՞ առիկա։»

ՌԱՖԱՅԷԼ ԵՐԷՑԵԱՆԻ ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԾՈՒՐՋ

ՎԱՆ, 23 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1912

Նախորդ թղթակցութիւնս գրելէն յետոյ՝ նոյն օրը հանգուցեալ Ռաֆայէլ Երէցեանի յօշոտուած մարմինը Կարկառ գաւառակէն քաղաք բերուեցաւ սայլով, այսինքն առաւել քան երկու օրուան ճամբայէ. դիակին կ'ուղեկցէր Կարկառցի, Դաւաչցի, Հայոց—Ձորցի հազարէն աւելի ժողովուրդ, յաջորդ օրերուն մէջ ալ եկան Սպարկերտցիներ ու Խիզանցիներն և ուրիշ յետամնացները, որով 1,500ի հասաւ քաղաք խուժող ժողովրդեան թիւը, որոնք գրեթէ մի չաբաթ քաղաքացի հայոց տուները հիւրասիրուեցան։ Գաւառացիներու այս բազմութիւնը եկած էր քաղաքս յուղարկաւոր ըլլալու իրենց կրթական ու հասարակական գործիչին ու գիւղացիներու պէս բողոքելու իրենց գաւառներու մշտական հարստահարութեանց համար, թէեւ անոնց մեծամասնութիւնը, ինչպէս Սպարկերտցիներ, Խիզանցիներ ու Կարկառցիներու մէկ մասը կը պատկանին ոչ թէ Վանայ, այլ Բաղէշի կուսակալութեան, ուր կը բնակի անոնց յաւիտենական պատուհասն եղող Շէյխ Ճելալէտտինի որդի Շէյխ Սայիտ—Ալին։

Դեռ քաղաքս բերուած օրն, հոկտ. 18ին, առաջնորդութիւնը ուղղակի կառավարութեան դրան առաջ, վալիին ցուցնելու անոր յօշոտուած ու այլանդակուած մարմինը, լեզուն չրթունք կտրուած, աչքերը փորուած առանձինն երեսին վրայ մխուած։ Կուսակալ Իզզէթ պէյ իրեն ներկայացող Սարաճեան Արքեպիսկոպոսին ու դիակին հետ տեղս եկող Աղթամարի կաթող. փոխանորդ Տ. Եղնիկ վարդապետին ու ժողովուրդը ցաւ յայտնեց գործուած ոճրին համար, միեւնոյն ժամանակ ալ յայտնելով որ Դաւաչէն նոր ստացուած հեռագրին համաձայն ոճրագործներէն 18 քիւրտեր արդէն ձերբակալուած են և ուրիշ քանի մը գլխաւորներն ալ պիտի հետապնդուին ու ձերբակալուին և ստուգիւ յաջորդ օրն ալ թէօքէքլեւ մը իմացայ որ Խիզանի մէջ ձերբակալուած են երեք քիւրտեր ալ որոնց մօտ գտնուած են Ռաֆայէլի ձին ու վինքերն և որոնք արդէն խոստովանած են իրենց ոճիրը. ասոնցմէ մին նշանաւոր չարագործ Մալլա Մէհէի որդին է, որու հայրը բանտին մէջ յանկարծամահ եղած էր. իսկ որդին ալ կը հաստատենք որ կախաղանի վրայ պիտի քաւէ իր ոճիրը։

Ոճրին պատմութիւնը հետեւեալն է։ Հանգուցեալ Ռաֆայէլը Խիզանի մէջ իր թեմական պտոյտին, տեսնելով իր աչօք երկրի աւերումը ու չարիքը, որոնց բուն արմատը Սէյիտ-Ալին է, լուր կը ղրկէ անոր որ դադարէ չարիք գործելէ, եթէ ոչ հայ ժողովրդեան համբերութիւնն ալ կրնայ սպառիլ օր մը և այն ատեն փոխադարձ վրէժխնդրութեան դէպքեր կրնան առաջ գալ. բայց անիկա այս խօսքէն ու սպառնալիքէն զայրացած հրաման կը ղրկէ Կարկառ Մոլլա Մուհէտտինի ու հաճի Եաղուպին, չի թողուն որ անիկա ողջ անցնի անկէ ու անոր լեզուն կտրելով ղրկեն իրեն։ Մոլլա հաճի Եագուպ Կարկառ ու գիւղացի Մօկու գիւղերու քիւրտերուն հաղորդելով այս հրամանը, կ'երդուընցնեն զանոնք կատարելու չէյխին խօսքը, ուստի 30էն աւելի բազմութեամբ ճամբու վրայ գտնուած իսլամ զիյարէթի մը (ուխտատեղի) մէջ կ'սպասեն երկու օր իբր թէ հոն ուխտի գացած ըլլան։ Արդարեւ Ռաֆայէլը անկէ կ'անցնի երկու օր յետոյ ընկերներու հետ Աղթամար երթալու համար, որ ատեն համազարկ կ'ուղղեն անոնց վրայ, որմէ Սպարկերտ գաւառի վերին Հիւրիկ գիւղացի Տ. Մարտիրոս քահանան միայն կ'սպաննուի, երեքը անձնատուր կ'ըլլան որոնք մի քանի օր յետոյ կ'արձակուին և այս պատճառով էր որ նախապէս կարծուեցաւ որ հինգ հոգի սպաննուած են, չորսը փախչելով կ'ազատուին, իսկ Ռաֆայէլը մօտակայ Կարկառ գիւղը կ'ապաստանի ազատուելու յուսով, բայց հոն անոր վրայ կը հասնին Կարկառցիները կինով ու տղայով ու թոպահար կ'սպաննեն և լեզուն ալ Շէյխին հրամանին համաձայն կտրելով նուէր կը ղրկեն անոր։

Հոկտ. 17ին քաղաքս լեցուած հազարաւոր գաւառացիներու պատգամաւորութիւնն հանրագրութիւն մը ներկայացուց Իզզէթ պէյին երեք օրուան պայմանաժամով պահանջելով որ բուն ոճրագործ Սէյիտ Ալին ու Տախմանցի հաճի Հիւսէյին պատժուին իբրեւ հեղինակ ու թելադիր նոյն գաւառներու մէջ պատահած խուժոր ոճրագործութեանց, կուսակալը չընդունեց թէեւ պահանջները, Առաջնորդին ու պատգամաւորութեան խոստացաւ գոհացում տալ մինչեւ 5 օր, իսկ Առաջնորդը բանաւոր ու գրով դիտողութիւն յայտնեց որ գաւառացի ժողովուրդը քաղաքս պահելու ու ցոյցի պէս բաներ մը առաջ բերելու պէտք չկայ, ինքը ոճրագործները երեւան բերելու ու պատժելու համար պէտք եղածը ըրած է և կ'ընէ։ Եւ յիրաւի կառավարութիւնը կասկածելով որ գաւառացի ժողովուրդներուն հոս գալու կամ բերել տալու նպատակը կառավարութեան դէմ ցոյց մը ընելն է, կասկած մը, որ մասամբ կ'արդարանար մատուցուած պահանջ-հանգրուի լեզուէն, հինգ օր անդադար գիշեր ու ցորեկ զինուորներու ու ոստիկաններու մէջ զինուած խումբեր չրջագայեցուց քաղաքիս մէջ, մանաւանդ հոկտ. 20 կիր. օրն, Ռաֆայէլի մարմինը հողին կը յանձնուէր։

Թաղման և յուղարկաւորութեան հանդէսն եղաւ անօրինակ ու մեծավայելուչ, օրեր առաջ մահազդներով ծանուցուած էր յուղարկաւորութեան օրը, ժամը ու տեղը։ Արդէն դիակն ամսոյս 16ին կառավարութեան դրան առջեւէն մեծ թափօրով Նորաշէնի եկեղեցին փոխադրուած էր, մահազդներ ղրկուած էին նաեւ կառավարութեան քաղաքային ու զինուորական ներկայացուցիչներուն, ինչպէս նաեւ հիւպատոսարաններու, օտարազգիներու, ինչպէս նաեւ Ազգ. բոլոր մարմիններուն և անոնք ամէնն ալ փութացած էին ղրկել իրենց ներկայացուցիչները յուղարկաւորութեան հանդէսին, ուր կը նախագահէր Սարաճեան Սրբազանը՝ չրջապատեալ քաղաքիս ու չրջակայ գիւղերու և գաւառներու 30էն աւելի եկեղեցական դասովը ու Աղթամարի վարդապետներովը, իսկ յուղարկաւոր ժողովրդեան թիւը կարելի էր հաշուել մինչեւ 10,000, երբեք այսօրինակ մեծավայելուչ յուղարկաւորութիւն մը կատարուած չէր և ի բաց առեալ սահմանադրութեան նախօրեակին հայ նահատակներու համար կատարուած հոգեհանգիստի հանդէսին, երբե՛ք այսչափ հոծ եւ խուռներամ բազմութիւն տեսնուած չէր։

Յուղարկաւորութեան հանդէսը սկսաւ Նորաշէն եկեղեցիին մէջ ժամը 4ին ու պատարագէն յետոյ յատկապէս կանգնուած մահարձանին վրայ խօսեցան Առաջնորդը, Սարաճեան Արքեպիսկոպոսն ու Վանայ նախորդ պատգամաւոր Վռամեան և ուրիշներ, որմէ յետոյ մարմինը եկեղեցիէն դուրս հանուելով կառքի մը վրայ զետեղուեցաւ ու փոխադրուեցաւ Հայոց գերեզմանատունը՝ ուղեկցութեամբ նոյն յօղնական և եկեղեցականներէ, պաշտօնական ներկայացուցիչներէ կազմուած թափօրի մը, որու առջեւէն կը տանէին առաւել քան 30 ծաղկեպսակներ։ Նորաշէն եկեղեցիէն մեկնելով ժամը 6ին, Խաչի փողոցի պողոտայէն Արարատի գրադարանի առջեւէն անցաւ ու 1ուկէս ժամէն հազիւ հասաւ Արարք եկեղեցւոյ գերեզմանոցը։ Գրադարանի առջեւ ալ նորէն խօսողներ եղան ու դրուեցաւ։ Իսկ գերեզմանոցին մէջ խօսեցան Պ. Պ. Արամ, Իշխան, գաւառացի պատանի մը Եղիշէն և ուրիշներ. նաեւ Տ. Մեսրոպ Ա. քահանայ Ծանրիկեան։ «Որչափ ալ մեր լեզուն ու չրթունքները կտրեն, այնու ամենայնիւ չպիտի դադրինք խօսիլէ, բողոքելէ և արդարութիւնը խնդրելէ, ըսին, ու այն անգիտակից Քիւրտ խուժանը, որ այսօր Սէյիտ-Ալիի մը կարգախօսովը բզկտեց Ռաֆայէլի մարմինը, անիկա մի օր ուխտի պիտի գայ անոր գերեզմանին վրայ պսակներ պիտի դնէ ու թողութիւն պիտի խնդրէ անկէ։ Առաջարկ եղաւ արձան մը կանգնելու Ռաֆայէլի ու անոր բոլորտիքը զոհուող ուրիշ նահատակներու գերեզմաններուն վրայ ու այս նպատակաւ գանձանակներ դրուեցան անցքերու վրայ, որոնք 3000 զրշ.էն աւելի արդիւնք ունեցան, նոյն օրը կը վաճառուէր նաեւ «Աշխատանք» թերթի բացառիկ թիւը նուիրուած միայն Ռաֆայէլի յիշատակին։ Յուղարկաւորութիւնը աւարտեցաւ միայն ժամը 9ին։

Գաւառացի ժողովրդեան մէկ մասը Բչ. օրը քաշուեցաւ, իսկ անոնք որ Սէյտօ Ալիի անմիջական դրացիններն են ու Բաղէշի կուսակալութեան ենթակայ, դեռ քաղաքս կը մնան, վախնալով անոր վրէժխնդրութենէն. որովհետեւ Սէյիտ Ալիի վրայ չինած իրենց մէկ հանրագիր բողոքը Ռաֆայէլի վրայ գտնուած և անշուշտ նոյն Շէյխին ձեռքն է այժմ. թէև թէ Բաղէշի և թէ տեղւոյն կուսակալներն վստահեցուցած են զանոնք և յորդորած վերադառնալու իրենց գաւառը։ Ռաֆայէլի վրայ կը գտնուէր կ'ըսեն նաեւ 300 ոսկիէն աւելի գումար մը, մեծ մասը Աղթամարի պատկանեալ վանքերու մուլքաթներ և գաւառացի ժողովրդեան կրթական տուրքերէն հաւաքուած։

Թ. Լ. ԹԱՍԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՉԱԹԱԼՃԱՅԻ ԳԻԾԵՐՈՒՆ ԵՏԵՒԷՆ

(„ԹԱՅՄԶ„Ի ԹՂԹԱԿՑԻՆ ԳՐԱԾԸ)

ՆՈՅ. 15.— Կրցայ աչքովս տեսնել որ Պուլկարները այս պահուս խրամներ կը փորեն Բաքաղ-Պուրկազի արեւմտեան կողմէ։ Բալիքլըթէփա բացերը գտնուող թրքական մարտանաւերը մերթ ընդ մերթ ռումբ կ'արձակեն խրամներու վրայ։ Ինծի այնպէս կը թուի թէ թրքական ճակատը կարող է դիմադրելու ամէն նոր յարձակումի։ Տասնըհինգ օր առաջուան գահավէժ նահանջը ցոյց տուող անկարգութենէն ո և է հետք չկայ այս կողմը։ Թուրքերը պատրաստուած են բոլոր գծին վրայ, և լաւ օդը մեծապէս նպաստաւոր եղաւ վերջին երեք չաբաթներուն քաշուած իրենց տառապանքներէն կազդուրուելու համար։ Կ. Պոլսոյ չրջակայքը հաւաքուած գաղթականներուն անազին զանգուածներուն տեսարանը աննկարագրելի է։

«ԹԱՆ»Ի ԹՂԹԱԿՑԷՆ։—

ՊՈԼԻՍ Նոյ. 17.— Երկու օր անցաւ Չաթալճայի գիծերուն վրայ, վերջին իրիկուան էր որ օսմ. ժանտարմէրիի բարձրաստիճան սպայի մը ընկերակցութեամբ չնորհիւ ձախ թեւի ծայրաձրյնին վրայ կը գտնուէի ես։ Այս կողմին վրայ անկարելի կը թուի յարձակում գործելը, որովհետեւ գրահաւորները մօտ են։ Բոլոր դիրքերուն վրայ զանազան չարքերով բազմաթիւ քունդեր պատրաստուած են, անոնց երեւոյթը աւելի լաւ վիճակ ունի քան թէ Զորլուի մէջ, նոյնպէս տեսայ ռազմիր որոնց մեծամասնութիւնը սքանչելի վիճակ մը ունէր։ Պատնէշները ամրացուած են պաշարման թնդանօթներով որոնք քիչ մը հեռուէն անտեսանելի են. Չաթալճայի բարձրութեան զառիվարին վրայ, մօտաւորապէս 1000 կամ 1500 մէթր հեռաւորութեամբ, Պուլկարներու կիսալուսնաձեւ նշմարեցի պատնէշներու առջեւ։ Թէեւ օդը չատ նպաստաւոր է, բայց ամէն տեղ կատարեալ զինուորական անգործութիւն կայ բացի ծայրագոյն ձախակողմէն ուր այս իրիկուն հանդիսատեսը եղայ գրահաւորներու կողմէ պուլկար դիրքերու վրայ կատարուած թնդանօթաձգութեան մը, Պուլկարները չատ քիչ կը պատասխանէին։

ԺԱՆ ՌՕԶ

ԷՏԻՐՆԷ

ՇԻՒՔՐԻ ՓԱՇԱՅԻՆ ԱՐԻՈՒԹԻՒՆԸ

«Մաթէն»ի մասնաւոր թղթակցէն.— Բերդաքաղաքին հրամանատար զօրավար Շիւքրի փաշայի սքանչելի արիութիւնը յատկապէս ձեր ուշադրութեան կը յանձնեմ։ Նոյ. 8ի կռիւէն միջոցին, անշարժ ու աննկուն մնաց ամբողջ ռմբարձակութեան ատեն, ինք անձամբ վարելով գործողութիւնը, չարունակ աչքին վրայ պահելով հեռադիտակը և զինուորները ոգեւորելով սա խօսքերով. «Ո՛ն, յառա՛ջ, մի՛ վախնաք զաւակնե՛րս, ո՛չ մէկը լէն ո՛չ փոչիէն։» Միտքը դրած է դիմադրել մինչեւ վերջին զինուորը։

«Մաթէն»ի պուլկար բանակին մէջ գտնուած թղթակիցն ալ հետեւեալը կը հեռագրէ.— Բռնկը չորս ժամ լռութենէ վերջ, թրքական թնդանօթը որոտաց կրկին այսօր, կէսօրէն մէկ ժամ վերջ, Շէյթան Թարլա ամրոցին վրայ։ Պուլկար դիրքերէն ի զուր կը փնտռէին թէ ռումբերը ո՛ւր կ'իյնան։ Բաքաղ թէփէի ամրոցին Թուրք թնդանօթներն ալ ակամա գոռալ, բայց այս ամրոցը հիմա Պուլկարներուն ձեռքն է և լուռ կը մնայ։

Եթէ չըլլան գաղթին վրայ ամէն կողմէ Էտիրնէն չղթայող բոլոր պուլկար զինուորներուն անազին զանգուածները, եթէ չըլլան Թուրք լուսարձակները որոնք ամէն գիշեր կը չարունակեն աւլել միջօրը և խուզարկել չրջակայքը, եթէ չըլլայ սա՛ թրքական թնդանօթը որ հեռուէն հեռու իր ձայնը կը լսեցնէ, կարծես կարելի պիտի չըլլար ենթադրել թէ վարը, քանի մը քիլօմէթր անդին, երկնքին վրայ սուրերազծուող Սուլթան Սէլիմ մզկիթին չորս մինարէներուն ետեւէն բիւրաւոր մարդիկ անծանօթ ակնկալութեան մէջ կը հիւծին, և տակաւին չեն գիտեր թէ պիտի մեռնի՞ն թէ անձնատուր պիտի ըլլան։ Պաշարման չրջանակին մէջ գտնուող վայրերուն գիւղացիները փախած են դէպի Մուսթաֆա Փաշա պաշարօղ պուլքերներուն առջեւէն, և կը պատմեն —չենք գիտեր թէ որչափ ստոյգ է— թէ քաղաքին մէջ հաց չէ մնացած և թէ Թուրք զինուորները կը յայտարարեն որ չեն կրնար անօգուտ բերաններ կերակրել։ Ստոյգ է թէ այս ժամուս Էտիրնէի պաշարումը այս պատերազմին ամենէն եղերական իրողութիւններէն մին կը սկսի ըլլալ։ Ընդհանուր մեծ յարձակումին ժամը դեռ չէ հնչած։ Այս մասին որոշումը սպարապետ Սավօվին ձեռքն է։ Նշանաւոր անձնաւորութիւն մը հետեւեալը ըսաւ ինծի.— Սպասեցէ՛ք, համբերեցէ՛ք քիչ մը։ Էտիրնէի առումը պիտի զուգադիպի ա՛յնքան կարեւոր պատահարի մը որ ա՛յդ օրը Եւրոպայի արդի պատմութիւնը պիտի մտնէ նոր և էական երեւոյթի մը մէջ։

Երէկ քանի մը հազար մարդիկ սկսան յառաջանալ դէպի Պուլկար յառաջապահ դիրքերը։ Հասկցուեցաւ որ ասոնք Էտիրնէի բնակիչներէն էին, որոնք Թուրքերուն կողմէ հրաւիրուած էին թողուլ քաղաքը իբրեւ աւելորդ բերաններ։ Բայց Պուլկարները մերժեցին և ազդարարեցին որ Էտիրնէ վերադառնան։ Պուլկար օդանաւորդները կը յայտարարեն թէ ամէն վայրկեան կը նշմարեն խումբ խումբ բնակիչներ, որոնք Մուծուլար փողոցէն, Սարաճ խանէրէն, Ալաճըլար Պազէն դէպի հրապարակները կ'ուղղուին մզկիթներուն չուրջ, ուր կը հաւաքուին և կը վիճին, բայց կը ցրուին Պուլկար օդանաւերը տեսածնուն պէս։

ՍԵԼԱՆԻԿԻ ԱՆՁՆԱՏՈՒՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

ԶԱՐՄԱՆԱԼԻ ՀԱԿԱՊԱՏԿԵՐ ՄԸ

«Մաթէն»ի խմբագրապետ Սթէֆան Լօզան հետեւեալը կը գրէ Նոյ. 14 թուով.— Սելանիկի անձնատուութեան պահուն զարմանալի հակապատկեր մը տեղի ունեցաւ.— Քաղաքին ժողովուրդը դուռներուն առջեւ խռնուած էր տեսնելու համար տողանցումը Թուրք զօրքերուն և Հելլէն զօրքերուն։ Աւա՛ղ, հակապատկերը ակնյայտնի էր, սա՛ մօտք որ անձնատուր եղողները փառաւոր կտրիճներ էին, թարմ գոյնով և անօսգիւտ կազմուածքով, մինչ իբրեւ յաղթական ներս մտնողները յոգնած էին երկար արչաւէն և պատերազմին դժուարութիւններէն։ Սելանիկի Թուրք ոստիկան զօրքերուն ֆրանսացի հրամանատար գնդապետ Ֆուլօն ֆրանսական ժարտանտւի մը միջոցաւ անթել հեռագիրով հարցուց Կ. Պոլսոյ իր պետին՝ դարձեալ ֆրանսացի զօրավար Բօմանի, թէ ինչ հրահանգ կուտայ իրեն իր հրամանին տակ գտնուող 2000 ոստիկան զօրքերուն համար։ Զանազան պարագաներու բերմամբ, գնդապետ Ֆուլօնի հեռագիրը Սելանիկի անձնատուութենէն չորս օր միայն Պօմանին հասաւ, այսինքն թէ քաղաքը անձնատուր եղած էր Նոյ. 8ին ուրբաթ օր, և հեռագիրը հասաւ Գչ. Նոյ. 12ին։ Զօրավար Պօման իսկոյն հագաւ համազգեստը, պաշտօնատուն մը գնաց և արտօնութիւն խնդրեց Կ. Պոլիս բերել տալու 2000 ոստիկանները, որոնք կրնային գործակցիլ մայրաքաղաքին մէջ բարեկարգութեան պահպանման։ Հիմակ, հոս ալ ուրիշ տեսարան մը պարզուեցաւ. — Ինչպէ՞ս, ըսին իրեն, բայց այդ մարդիկը կրնան տեղւոյն վրայ օգտակար ըլլալ։— Աւա՛ղ, ո՛չ, քանի որ Սելանիկ անձնատուր եղած է։— Սելանիկ անձնատուր եղած չէ, որովհետեւ ես լուր չունիմ։ Եւ ժամ մը վիճաբանութիւն ընել հարկ եղաւ համոզելու համար պետը Գչ. կէսօրէ վերջ թէ Սելանիկ Յոյներուն ձեռքն էր ուրբաթ առաւօտէն ի վեր։ Վերջապէս հաւատաց, բայց պաշտօնական աշխարհէն մեծ մաս մը կը չարունակէ անգիտանալ։— Մեզի ատանկ բան չըսուեցաւ, կ'ըսեն պաշտօնատարները, ուրեմն ստոյգ չէ։

ԱՒՍՏՐԻԱՆ ԳՈՀԱՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

«Մաթէն»ի Սօֆիայի թղթակիցը Նոյ. 15 թուով կը հեռագրէ թէ Անգլիա Սերբական համաձայնութեան անունով առաջարկութիւն մը բանաձեւեր է, որ կրնայ գոհացում տալ չահակից կողմերուն։ 12 քիլօմէթր տեղ մը պիտի ձգուի Գարատաղի և Սերպիոյ, հաւասար ստացման իրաւունքով, մինչեւ Ադրիականի ծովեզերքը, Տրինի գետաբերանը, երկու նաւահանգիստներով, Սան Ճօվաննի-տի-Մետուա և Ալէսիօ։ Միւս կողմէ Աւստրիոյ պիտի երաշխաւորուի Պօսնա-Հէրսէքի իր երկաթուղիները միացնել Միթրովիցա-Սելանիկ գծին, ինչպէս նաեւ իրաւունք պիտի տրուի իրեն, երեսուն տարուան չրջանի մը համար իր ուզած ձեւով մաքսային սակագին հաստատելու ամբողջ այդ գծին վրայ։

ՊԱՏԵՐԶՄ. ԱՏԵԱՆԻ ԴԱՏԱՊԱՐՏԵԱԼՆԵՐԸ

Պատերազմական Ատեանի կանոնագրութեան դէմ անօգտատողներէն, որոնք ձերբակալուած էին, 19 հոգիի դատավարութիւնը տեղի ունենալով ամէնքն ալ զանազան պատիժներու դատապարտուեցան։

ԻՏԱԼ. ՆՈՐ ԴԵՍՊԱՆԻՆ ԺԱՄԱՆՈՒՄԸ

Կ. Պոլսոյ իտալական նոր դեսպան Մարքիզ Կարօնիի ժամանումը կը սպասուէր երէկ իրիկուն, «Պօսնիա» յածանաւով, որ անոր տրամադրութեան տակ դրուած է։

ԱԹՈՍ ԼԵՌԱՆ ԳՐԱՒՈՒՄԸ ՅԻՍՈՒՆՄԷԿ ՀԱՅ ՎԱՐԴԱՊԵՏՆԵՐ (?) ԱԹՈՍԻ 21 ՎԱՆՔԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Աթէնքէն կը հեռագրեն «Թան»ի.— Պաշտօնապէս կը ծանուցանէ թէ զաւ. համառանց բանակը Մանտալըրի վրայ կը քալէ և թէ նաւատորմը կը գրաւէն Աթօս լեռը, իշխանին բոլոր օրթոտոքս հաւատացեալներուն մէջ սուրբ համարուած լեռը, յանուն նկարագրուած ֆրանսացի գրագէտներէն, ի մէջ այլոց Լանկլուայէ, կը պարունակէ 21 վանքեր, որոնցմէ 17 յունական, 1ը ռուսական, 1ը պուլկարական, 1ը սերպ և 1ը ռումանական է։ Վերջին վիճակագրութիւններուն համեմատ, վարդապետներուն համագումար թիւն էր 7432, որոնցմէ 3496 ռուս, 3276 Յոյն, 307 Պուլկար, 286 ռումանացի, 51 Հայ լուսաւորչական (?) և 16 սերպ։ Ամբողջական մատակարարութիւնը կը գտնուի լրապէս Յոյներուն ձեռքը, որովհետեւ իւրաքանչիւր վանք ներկայացուցիչ մը կը զոնըռի մատակարար յանձնաժողովին մէջ։ Աթօս լերան վանքերուն ամբողջութիւնը տեսակ մը հանրապետութիւն կը կազմէ, վանքերը բիւզանդական կայսերաց կողմէն տրուած ոսկի կոնդակներուն (խրիսօպիւլ) ուժովը, Աթոսը մեծ առանձնաշնորհումներ կը վայելէ և տիեզերական պատրիարքութենէն կախում ունի աւելի բարոյապէս քան թէ տնտեսական պէս։

Աթօս լերան գրաւումը մեծ ճիգեր չի պահանջեց. արդէն, ամէն ժամանակ, Թուրք իշխանութիւնը հոն իրեն ներկայացուցիչ մէկ գայմագամ ունէր միայն և քանի մը ժանտարմներ։ Այս Թուրքերը իրենք արդէն նուազ առանձնաշնորհեալներ, դատապարտուած էին խստակեաց ամուրիութեան և այս մասին ստիպուած էին հպատակիլ վանական կանոնին, որ սրբազան լեռնէն դուրս կը վարէ ոչ միայն կիները, այլ էգական սեռի ամէն տեսակներ, նոյնիսկ մատակ կենդանիները...։

ՍԵՐՊԻԱԿԱՆ ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Սկիւպէն (Ւսքիւպ) «Թան»ի թղթակիցը կը հեռագրէ Նոյ. 17ին.— Այս առտու տեղի ունեցաւ զինուորական դատարանին առաջին դատավարութիւնը։ Դատեց չատ մը անձեր, որոնք քաղաքին ու չրջականներու գիւղերուն մէջ զէնքեր թաղած էին։ Բազմաթիւ Թուրքեր եկած էին ներկայ ըլլալու։ Դողերը դատապարտուեցան 15 տարուան տաժանակիր աքսորութեան։ Դատարանին խստութիւնը ժողովուրդին վրայ խիստ լաւ տպաւորութիւն մը գործեց։ Քաղաքային իշխանութիւններն ալ խիստ միջոցներ ձեռք առած են, ամէն տեղ կարգ ու կանոն կը տիրէ և ապահովութիւնը կատարեալ է։

ՍԵԼԱՆԻԿ Ի՛ՆՉ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ ԱՆՁՆԱՏՈՒՐ ԵՂԱՒ

«Իգտամ», «Էնի Ասըր» 30 հոկտ.ի թուէն կ'արտագրէ հետեւեալը.—

«Հոս չենք ուզեր կրկնել սխալ մանրամասնութիւնները այն երկայն բանակցութիւններուն որոնք տեղի ունեցան մէկ կողմէ Թահսին փաշայի բանակին քաղաքին երեւելիներէն կազմուած յանձնաժողովին և միւս կողմէն Յունական բանակին միջեւ։

Միայն հետեւեալ տողերուն մէջ պիտի ամփոփենք վերջին անձնատուութեան պայմանները, որոնք կառավարութեան պաշտօնատան մէջ՝ Թահսին փաշայի և սպայակոյտի յանձնաժողովին հետ կատարուած և երկու ժամ չարունակ տեւած խորհրդակցութիւններէ վերջ ընդունուած էին։

1.— Օսմանցի սպաները պիտի պահեն իրենց սուրերը։

2.— Օսմանցի զինուորներն ալ պիտի արձակուին դարձեալ Օսմ. սպաներուն կողմէն։

3.— Ո՛չ Օսմ. սպաները, ո՛չ ալ զինուորները պատերազմի գերի պիտի չնկատուին։

4.— Թէ՛ Հասան Թահսին փաշան և սպայակոյտի յանձնաժողովը, և թէ՛ ամբողջ օսմ. զօրքը Գարա Պուռնի մէջ կամ չեզոք տեղ մը պիտի բնակին, միայն թէ երբ ուզեն իրենց յանձնաժողովին քով վերադառնալ այլեւս պատերազմի չմասնակցելու մասին երդում ընելու պայմանով— հանգստութեամբ պիտի ղրկուին իրենց տեղերը։

5.— Յոյները պէտք է կերեն օսմ. բանակին ռազմամթերքն ու զէնքերը և պահեն մինչեւ որ վերջ գտնեն հաշտութեան բանակցութիւնները և երբ խաղաղութիւնը կնքուի, պէտք է այն ատեն ամէնքն ալ օսմ. կառավարութեան յանձնեն։

6.— Դարտապուրնի ամրութիւնները պիտի յանձնուին Ցոյներուն, բայց յանձնումէն առաջ, Թնդանօթները պիտի վերածուին անգործածելի վիճակի, օսմ. գինուորներու կողմէն։

7.— Կուսակալէն սկսեալ մինչեւ ամենափոքր պաշտօնեան, որոնք պէտք է միան բոլոր օսմանցի պաշտօնեաները։

8.— Մինչեւ որ յունական կառավարութիւնը ստանձնէ քաղաքին ոստիկանութիւնը, պէտք է ժանտարմաները միան իրենց պաշտօնին մէջ. իսկ երբ յունական կառավարութիւնը փոխել ուզէ, անոնց զէնքերը յանձնելու պայմանով, զանոնց պէտք է ազատարձակ ընէ։

9.— Օսմ. գինուորներուն [illegible] եւ արձակուրդի գործողութիւններուն մէջ, յունական բանակին Սելանիկ մտնելէն ալ մէկ քանի օրուան մէջ եւ կամաց կամաց տեղի պիտի ունենայ։

10.— Դարձեալ անձնատուութեան պայմանները դաշնագրին մէկ մասնաւոր յօդուածին համաձայն օսմ. գինուորներէն մաս մը Դարա Պուրնի մէջ պիտի բնակեցուին եւ Սելանիկի կառավարութեան ծախքովը, ինչպէս նաեւ Թագաւորութեան յաւելուածական նպաստովը պիտի հոգացուի անոնց ապրուստը։

11.— Ապրուստի խնդիրը պիտի սկսի Ցոյն Թուականէն, երբ տեղի ունենայ զինաթափումը։

12.— Ժանտարմաներն ու ոստիկանութեան պաշտօնեաները պիտի կրնան կրել իրենց զէնքերը։

13.— Ցունական բանակին ընդհ. հրամանատարը վճռական հրաման մը պէտք է տայ, որպէսզի հրոսախումբերու կողմէն նախատինք կամ յարձակում չգործուի մեր զինաթափ գինուորներուն, ո՛չ ապրանքներուն ու կալուածներուն, ոչ ալ գիւղացիներուն եւ անոնց ապրանքներուն, հասոյթներուն ու գոյքերուն դէմ, եւ որպէսզի, միեւնոյն ժամանակ, դաշնակիցներուն բանակները յարգեն այս պայմանները։

14.— Պէտք է վճռական հրաման մը տրուի ամէն ջանք ընելու որ յարգուին տեղական սովորութիւնները, ինչպէս նաեւ բնակչութեան կրօնքները, բոլոր կրօնքներուն պատկանեալ դատարանները պէտք է միան եւ շարունակեն իրենց պաշտօնը։

15.— Մաքսային վարչութիւնը պիտի գործէ ըստ առաջնոյն նոյն անօրինութիւն, նոյնպէս անփոփոխ պիտի միան Հանրային Պարտուց եւ ծխախոտի Ռէժիի վարչութիւնները։

16.— Այս պայմանները պիտի գործադրուին Ցունական կառավարութեան պատասխանատուութեան եւ երաշխաւորութեան տակ։

* *

ՍԵԼԱՆԻԿԻ ՄԷՋ ՊԱՇԱՐՄԱՆ ՎԻՃԱԿԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ցունական Պահականանը Սելանիկեցիներու միջոցաւ պաշարման վիճակ յայտարարեց հետեւեալ յօդուածներով.—

1.— Առանց կրօնի եւ ազգի խտրութեան ամէն մարդու անձին, ապրանքին ու ստացուածքին դէմ գործուած ո՛ եւ է արարք արգիլուած է։

2.— Բացարձակապէս արգիլուած է խանգարել հանրային անդորրութիւնը։

3.— Արգիլուած է հրազէն կրելը։

4.— Արգիլուած է Օսմանցի զինուորներէն զէնք ու ռազմամթերք գնել։

5.— Ժամը 4ու կէսէն (Ա. Թ.) վերջը վաճառատունները պէտք չէ՛ բաց մնան եւ ժամը 5ու կէսէն (Ա. Թ.) վերջը ո՛չ ոք պէտք է գտնուի փողոցներուն մէջ։

6.— Օսմանեան դատարանները դադրած են եւ տեղը յունական դատարաններ հաստատուած են։ Վիրաւորիչներ հրամաններուն չհպատակողները պիտի յանձնուին Պատերազմական Ատեանին։

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԱՍԻՆ

«Օսմ. Լոյտ»ի ուղղուած են հետեւեալ երկու հեռագրերը։ Մին Բարիզէն, միւսը Պետրպուրկէն նոյմ. 18 թուով.—

ԲԱՐԻԶ.— Աժանս Հավաս ակներեւ գոհունակութեամբ մը սա՛ լուրը կը տարածէ թէ Սուրիոյ ժողովուրդը կը յուսայ Թուրքիայէն անջատուիլ։ Բոլոր Կաթոլիկները եւ Իսլամներուն ստուար բազմութիւնը իրենց բուռն համակրութիւնները կը յայտնեն եղեր հանդէպ Ֆրանսայի, եւ բարկացեր են իմանալով որ խումբ մը Իսլամներ Անգլիոյ դիմած ըլլան խնդրելու համար որ այդ երկիրը գրաւէն։

ԳԱՀԻՐԷ.— Եգիպտոսի Արաբ թերթերը առանց այլ եւ այլի կը յայտարարեն թէ Անգլիա կը մտածէ ի մօտոյ գրաւել Սուրիան։ Անգլիոյ մէկ ներկայացուցիչը ճամբայ ելաւ այն կողմը երթալու։ Կ'ըսէ թէ պաշտօն ունի պատուիրակութիւններ ընդունելու, եւ անգլիական գործողութեան մը կարելիութիւնը ծանուցանելու։

ԵՐԷԿՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԼՈՆՏՐԱ, 19 Նոյ. — «Ուէսթմինիսթր Կազէթ»ը Պուլկարներուն կողմէ Պոլսոյ առմամբ գրաւումին դէմ կը խօսի։ Անգլիական թերթը խստիւ կը պարսաւէ Սերպիոյ ընթացքը Բրիզրէնի աւստրիական հիւպատոսին խնդրին մէջ։ Ի վեր կը հանէ կոմս Պէրխթոլտի հաշտարար ընթացքը այս միջադէպին առթիւ։

ՎԻԷՆՆԱ 20. — Իսմայիլ Քէմալ պէյ Տրաճ գնաց 14 Ալպանացի երեւելիներով Աւստրիական Լոյտի Պոռնէն շոգենաւով։

ՎԻԷՆՆԱ 20. — Ջիավ Արիֆ դքսուհին մանչ զաւակ մը ծնաւ։

ՊԵՏԵՐՍԲՈՒՐԿ 19 Նոյ. — Պետերսպուրկի հեռագրական գործակալութիւնը կը տեղեկացնէ. — Անհիմն է այն լուրը որուն համեմատ իբր թէ Մ. Սազոնոֆի եւ Վիեննայի, Պելկրատի ու Պոլսոյ Ռուսական դեսպաններուն միջեւ անհամաձայնութիւններ գոյութիւն ունին, նոյնպէս սուտ է այն լուրը որ կը ծանուցանէ թէ կայսերական թիկնապահ Պարոն Մէյէնտորֆ Պուքրէշ մեկնած է Ֆէլտ-մարաջախտի մականը յանձնելու Կարոլ Թագաւորին։ Վերջապէս բացարձակապէս սուտ են այն լուրերն ալ որոնց համեմատ ամսոյս 21ին քանի մը գաւառներու մէջ զօրաշարժ պիտի ըլլայ։

ԱԶԳԱՅԻՆ

ԱԶԳ. ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆԸ

Քաղաք. Ժողովին անդամներն երէկ առաւօտ Պատրիարքարան երթալով, խորհրդակցեցան Ս. Պատրիարքին հետ եւ որոշեցին չփակել Պատրիարքարանն այս օրերուն մէջ, նկատելով որ մայրաքաղաքին ապահովութեան մասին արդէն իսկ ձեռք առնուած են միջոցները, եւ այս պատճառաւ հետզհետէ տիրող կասկածները կը փարատին։ Քաղաք. Ժողովին ներկայ անդամները խորհրդակցեցան նոյն ժամուն հասած մէկ քանի հեռագիրներուն վրայ, մասնաւորապէս Հալէպի Առաջնորդէն եկած հեռագրին վրայ, որ պաշտօնական աղբիւրներէ Հայերու վերագրուած աւազակութեան շարժումները կը հերքէ եւ կ'ըսէ թէ ակնարկեալ անձերը հայ փախստական զինուորներ են, եւ Տ. Սահակ Ս. Կաթողիկոսի յորդորներուն վրայ կառավարութեան անձնատուր եղած են։ Հետեւաբար հիմ չունին այլեւս Զէյթունի կողմերուն համար բռնուածները որ իրապէս մտահոգութիւն կը պատճառէին։

Իրողութիւնն այս կերպով ճշդուելէ յետոյ, դիտուեցաւ նաեւ որ Կիլիկիոյ մասերուն համար կառավարութեան կողմէ աւելի ուշադրութիւն պէտք է։ Ճիշդ է որ Ատանայի կողմերն ո եւ է դէպք չէ պատահած, բայց վերջին անգամ Սուրիոյ գինուորներուն այդ կողմերէն անցնելուն առթիւ ժողովուրդը դարձեալ երկիւղի մատնուած է եւ մինչեւ իսկ գտնուած են այնպիսիներ, որոնք կասկածելով թէ մի գուցէ տխուր հետեւանք մը յառաջ գայ, Մերսին իջած են։

Միւս կողմէ Պատրիարքարանը Սեւերեկէն հեռագիր մը ունի, որուն մէջ ըսուած է թէ տեղւոյն Թաղապետական [illegible], ներկայ պատերազմը իբր կրօնական պատերազմ հռչակելով, քրիստոնեաները սպաննելու պէտքին վրայ կը քարոզէ։ Ժողովուրդը սարսափի մատնուած, անմիջական տնօրինութիւն կ'սպասէ։ Աղթամարի տեղապահ Տ. Եզնիկ Վրդ.էն եկած հեռագիր մը, որ տասնեւչորս օրուան յապաղումէ յետոյ հասած է Պատրիարքարան, կ'ըսէ թէ Կրթ. քննիչ Իսմայիլ եւ Տ. Մարտիրոս քհն.ի սպանութեանց հետեւանքով քանի մը հարիւր Հայերու քաղաք գալը կառավարական իրեն դէմ ցոյց կը նկատէ, ու կ'ըսէ միանգամայն թէ ոճրագործներու ու գրգռիչներու դէմ արտասովոր միջոցներ ձեռք առնելու անկարող է եւ դատական իշխանութեան կը պատկանի։ Ժողովուրդը Սէյիտ Ալիի ու նման ոճրագործներու անպատիժ մնալը տեսնելով, յուսահատած, տրամադիր կ'երեւի փոխելու իր հպատակութիւնը, ընդունելով Օրթոտոքս Եկեղեցին։ Վերջապէս Տ. Եզնիկ Վրդ. կ'ըսէ որ, եթէ հիմնական միջոցներ ի գործ չդրուին, չպիտի վերադառնայ Աղթամար։

Այս հեռագիրը 14 օրուան յապաղում կրած է, բայց ինչպէս գրած էինք, Ներքին գործոց նախարարութենէն շաբաթ օր տեղեկութիւն տրուած էր Պատրիարքարան՝ թէ Վան ապաստանող եւ Աղթամարի շրջականերէն եկող Հայեր իրենց տեղերը վերադարձած են, սակայն Վանայ Առաջնորդ Ս.էն նախընթաց օրուան թուականով հեռագիր մը կայ Պատրիարքարան, որ կացութեան մէջ ո՛չ միայն ո եւ է փոփոխութիւն ցոյց չի տար՝ այլ եւ ոճրագործներուն եւ ձերբակալուածներուն անպատիժ մնալը յուսահատական կը գտնէ։

Քաղ. Ժողովը նկատելով ուրեմն որ, Վանայ կացութեան մէջ ո եւ է փոփոխութիւն չկայ եւ ընդհակառակն վիճակը կրնայ ծայրահեղութիւններ յառաջ բերել, որոշեց որ Ս. Պատրիարքը՝ անմիջապէս այս դառն վիճակը ներկայացնէ կառավարութեան, հետեւաբար Ս. Պատրիարքը Բ. Դուռ գնաց եւ Ներքին գործոց նախարար Ռէշիտ պէյի ներկայացուց հասած հեռագիրները եւ Վանայ, Բաղէշի ու Կիլիկիոյ կացութիւնը վերստին ուշադրութեան յանձնեց, յանուն Քաղաք. Ժողովին ալ խնդրելով որ անմիջական հրամաններով յանձնարարուի աւազակներուն դէմ խստօրէն գործադրութիւնը, որովհետեւ առանց անոր կարելի չպիտի ըլլայ անդորրութեան պահպանման մասին հանգիստ մտածել, որ ստուգիւ յուսահատութեան մատնուած է։

Ռէշիտ պէյ խոստացաւ Ս. պատրիարքին, նոյն իմաստով հեռագիրներ տալ եւ խնդիրը ներկայացուց քիչ մը վերջը գումարուած Նախարարաց Խորհուրդին, որ հաւանաբար գտնուեցաւ ոճրագործները պատժելու համար Վանի կուսակալին ալ դառն հրամաններ դրկել, իսկ Սէվէրէկի բժիշկի մասին խիստ քննութիւն մը յանձնարարուեցաւ Տիգրանակերտի կուսակալին։ Այս հեռագիրները երէկ տրուեցան Բ. Դրանէն։

Ս. Պատրիարքը Բ. Դուռ երթալու առթիւ տեսակցութիւն մը ունեցաւ նաեւ արտաքին գործոց նախարար Նորատունկեան էֆ.ի հետ, որ կացութեան եւ նոր հասած հեռագիրներուն տեղեկանալէ յետոյ խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ Եպարքոսին եւ Ներքին գործոց նախարարին հետ, եւ որոշուեցաւ, Վանայ, Բաղէշի եւ Հալէպի նահանգներուն անդորրութեան պահպանման մասին աւելի վճռական հրահանգներ տալ եւ պահանջել որ հետզհետէ հաղորդեն իրենց ձեռք առած միջոցները։ Վարչութեան անդամներն այսօր վաղը դարձեալ պիտի շարունակեն իրենց խորհրդակցութիւնները եւ ուրբաթ օր Խառն Ժողով պիտի գումարուի նաեւ Քաղ. Ժողովին հետ։

Քաղ. Ժողովին անդամները Պոլսոյ ապահովութեան մասին ձեռք առնուած միջոցներուն վրայ ալ տեղեկութիւններ ստանալէ յետոյ նոր դիմումի պէտք չտեսան։ Քաղ. Ժողովի անդամոց՝ գաւառի եւ Պոլսոյ ապահովութեան մասին ցոյց տուած ջանքերը գնահատելի են։

Ահաւասիկ Վանայ եւ Հալէպի առաջնորդներուն երկու նոր հեռագիրները.

«Միայն իր գործովը զբաղող Զէյթունի եւ Կոկիսոնի ժողովուրդին կողմէ անդորրութիւնը վրդովելու եւ աւազակութիւն գործուած ըլլալու լուրերը բացարձակապէս անհիմն են։ Արդէն Ս. Կաթողիկոսը (Սիսի) նոյն կողմերու մէջ գտնուող քանի մը յայտնի փախստական զինուորներուն իրենց եղած հրաւէրին պատասխանելու պէտքը յարմար գտած է եւ անոնք ներկայացած են պատկանեալ իշխանութեան։

ՀԱԼԷՊ 6 Նոյեմբեր

«Կուսակալութեան մօտ մեր կատարած դիմումն անհետեւանք թողուեցաւ։ Ոճրագործութեանց հեղինակներն ու Սէյիտ Ալին ո՛չ միայն չձերբակալուեցան, այլ եւ ձերբակալուածներէն երկուքն ալ ազատ թողուեցան։ Թէ՛ Վանայ եւ թէ Բաղէշի կուսակալութիւններուն մէջ զինեալ յարձակումներ, կողոպուտ ու սպանութիւն անպակաս են։ Կառավարական ներկայ կազմով՝ ո՛չ ոճրագործները կը ձերբակալուին եւ ո՛չ ալ ձերբակալուածները կը պատժուին։ Յուսահատութիւն կը տիրէ ամէն կողմ։»

ՎԱՆ, 5 Նոյմ.

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԶԷՅԹՈՒՆԻ ՄԷՋ

Զէյթունէն կը գրուի պաշտօնակցի մը, 26 Թիւով.— «Զէյթունի Թաղերէն մէկուն մէջ առաւօտեան դէմ շրջապատեցին Վառվառ Յակոբին տունը, բազմաթիւ զօրք իջաւ քաղաք, փողերը հնչեցին զօրանոցէն քաղաք եւ քաղաքէն զօրանոց։ Ժողովուրդը չափազանց յուզուած է այս անակնկալներու հանդէպ։ Շատ բան կը քաշենք անքաղաքագէտ ու անվարչագէտ պաշտօնեաներու երեսէն։ Յիշեալ անձերուն բնակարանները հսկողութեան տակ առնուած են. մենք ամէն պարագայի տակ փափաքող ենք որ յանցաւորները կառավարութեան յանձնուին, խստիւ պատժուելու համար, սակայն երբեք չենք փափաքիր որ ժողովուրդը սարսափի մատնուի։ Կեդրոնի ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք մեր կացութեան վրայ։

ՍՂԵՐԴԻ ՄԷՋ ՆՈՐ ՀԱՅ ՄԸՆ ԱԼ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Երէկ կէսօրին Սղերդէն Պատրիարքարան հասած հեռագիր մը կը գուժէ թէ կեդրոնէն 1 ժամ հեռու Միրզօեան Տէլի Յուսուֆ անուն Հայ մը սպաննուեր է։

ՔԱՂԱՔ. ԺՈՂՈՎԻ ԵՐԷԿՈՒԱՆ ՄԱՍՆԱԿԻ ԳՈՒՄԱՐՈՒՄԸ

Քաղ. Ժողովի անդամներէն մէկ քանիներ երէկ առտու Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ մասնակի խորհրդակցութիւններ ունեցան օրուան կացութեան եւ Պատրիարքարանի մատակարարութեան վիճակին նկատմամբ։

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ԿԱՅՍ. ՊԱԼԱՏԻՆ ՄԷՋ

Ս. Պատրիարքը, ընկերակցութեամբ գործակատար Դամէր էֆ.ի, երէկ առտու Կայս. Պալատ գնաց Պայրամի շնորհաւորութեան համար։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄԻ ԼՈՒՐԵՐ

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒ ԾՐԱԳԻՐԸ ԿԸ ՁԱԽՈՂԻ

ՊՈՒՔՐԷՇ, 20 Նոյ.— Սոֆիայէն կը հեռագրեն թէ Զաթալճայի պատերազմի մասին ո եւ է տեղեկութիւն չէ հաղորդուած հոն։ Կը կարծուի թէ դաշնակիցներուն գործողութիւնները այնպէս ծրագրուած էին որ անոնք բոլորը պիտի միանային Զաթալճայի առջեւ։ Կ'ըսուի թէ այդ ծրագիրը ջուրն ինկած է. Պուլկարները մինակ մնացած են օսմ. գիրքերուն դիմաց, ամրութիւններու եւ նաւատորմիղի երկու կրակին միջեւ։ Պուլկար կառավարական շրջանակները շուարած են։ (Օսմ. Ֆորմ.)

ՖՐԱՆՑ ԽՕԶԷՖ ԿԱՅՍԵՐ ՄԱՆՐԱԿՇԻՌ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԲՐԱՀԱ, 19 Նոյ.— «Նարօտնի Լիսթի» թերթը ստուգօրէն կը հաղորդէ Ֆրանց-Խօզէֆ կայսեր ըրած հետեւեալ յայտարարութիւնը։ Մենք կը նախընտրենք խաղաղութիւնը, բայց ոչ ամէն գնով, որովհետեւ մենք չենք կրնար ներել որ մեզի դէմ գործածուին կարգ մը չարժմներ։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ՄԵԾ ՏԷՐՈՒԹԵԱՆՑ

ՍՈՖԻԱ, 19 Նոյ.— (Պուլկար հեռագրական գործակալութենէն). Պուլկար կառավարութիւնը մեծ պետութիւններու դեսպաններուն պատասխանած է թէ ինք շնորհակալութիւն կը յայտնէ միջնորդութեան առաջարկին համար, բայց որովհետեւ Բ. Դուռը Պուլկարիոյ դիմած էր, վերջինս դաշնակիցներուն հետ համերաշխաբար ուղղակի Թուրքիոյ հետ պիտի կատարէ հաշտութիւնը։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ Բ. ԴՐԱՆ

ՍՕՖԻԱ, 19. Նոյ. (Պուլկար հեռ. գործ.).— Մեծ վեզիրին կողմէ Ֆերտինանտ Թագաւորին ուղղուած հեռագրին իբր պատասխան, Պուլկար կառավարութիւնը դաշնակից պետութեանց դահլիճներուն հետ համեմատելէ վերջ Բ. Դրան հաղորդած է թէ ինք որոշած է իր լիազօր պատուիրակները որոնք պարտականութիւն ստանձնած են Թուրք բանակին ընդհ. հրամանատարին հետ զինադադարի մը պայմանները կնքել, ի վերջոյ հաշտութեան բանակցութիւնները սկսելու նպատակով։

ԱՒՍՏՐՈ-ՍԵՐՊ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՊԵԼԿՐԱՏ, 19 Նոյ.— (Կէս պաշտօնական). «Սամոու Բրավա» թերթը կը հաստատէ թէ Աւստրո—Հունգարիոյ եւ Սերպիոյ զինուոր շրջաններուն մէջ կ'աշխատին երկու պետութիւններու միջեւ վէճը կարգադրել խաղաղ միջոցներու սահմանին մէջ. Սերպիոյ մէջ համոզուած են թէ Աւստրո-Հունգարիոյ հետ մտերմական յարաբերութեանց պահպանումը Սերպիոյ խաղաղ յառաջդիմութեան համար ամենապիտանի պայմաններէն մէկն է։ Սերպ կառավարութիւնը պարտի յենուիլ այն համոզումներուն որոնք կը տիրեն սերպ ժողովուրդին մէջ, պէտք է նկատի առնուի այս անհրաժեշտութիւնը դրացի կայսրութեան մէջ։ Մեր փոխադարձ յարաբերութեանց ընդարձակումը կախուած է միմիայն Աւստրո Հունգարիայէն։ Սերպիա կ'աշխատի միշտ քաղաքակիրթ աշխարհի համակրութիւնը պահել իր վրայ եւ Եւրոպայի հետ. իր ձեռքէն եկած ամէն միջոց պիտի գործադրէ Աւստրո-Հունգարիոյ հետ պատերազմի վտանգներուն առաջքը առնելու համար։ Անիկա բնաւ համակրութիւն ջնջել ուզելու սխալին մէջ պիտի չգտնուի, իրեն հանդէպ ցոյց տրուած բարեացակամութեան դէմ ապերախտ գտնուելով։

ՊԵԼԿՐԱՏ, Նոյ 19.— Նախարարաց Խորհուրդը երկու օր շարունակ խորհրդակցեցաւ Աւստրիոյ տրուելիք պատասխանին մասին առանց համերաշխ եզրակացութեան մը կարենալ յանգելու. Որոշումը յետաձգուած է մինչեւ Թագաւորին վերադառնալը։ Կը հաւաստուի թէ զինուորական պատճառներով, Սերպիա կը մերժէ տեղի տալ Պալլպլացի այն պահանջումին որուն համաձայն դիւանագիտական քննիչ մը ղրկուիլ կ'առաջարկուի Բրիզրէնի։

ԱՒՍՏՐԻՈՅ ՊԱՀԱՆՋՈՒՄՆԵՐԸ

ՎԻԷՆՆԱ, 20 Նոյ.— Աւստրիոյ-Հունգարիոյ Պելկրատի դեսպանը այսօր սերպ կառավարութենէն պատասխան կը պահանջէ Աւստրիոյ բաղձանքներուն դէմ եւ անմիջական գոհացում Բրիզրէնի խնդրին համար։

ՕՍՄ. ՆԱՒԱՏՈՐՄԻՂԻՆ ՓՈՐՁՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՆՈՅ. 6—7.— «Թորգուտ Րէյիս»ի կողմէն երէկ կէս գիշերէն մէկ ժամ վերջ անթել հեռագրով հետեւեալը կը հաղորդուի ծովային նախարարութեան. «Թէրքոսի մեր զօրագունդը երեք օրէ ի վեր շարունակուող մեր թնդանօթի կրակին պաշտպանութեանը տակ անտառի կողմէն եւ ԴարաՊուրունէն 10 մղոնի չափ թշնամին ետ մղած է։

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Բ. ԴՈՒՌԸ

Երէկ Վարչապետը Բ. Դուռ գալով ընդունեց գերման. ֆրանս. հոլանտական դեսպանատանց Ա. թարգմաններու, եւ ուրիշ շատ մը պաշտօնական անձնաւորութեանց շնորհաւորական այցելութիւնները։

ՄԱՍՆԱԿԻ ՆԻՍՏ ՄԸ Բ. ԴՐԱՆ ՄԷՋ

Երէկ կէս օրէ վերջ նախարարներէն ոմանք Վարչապետին մօտ Բ. Դրան մէջ նիստ գումարելով խորհրդակցութիւններ կատարեցին։

ՇՔՕՏՐԱՅԻ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐԸ ՄԻՆՉԵՒ ՅՄԱՀ ՊԻՏԻ ԴԻՄԱԴՐԷ

ՎԻԷՆՆԱ, 15 Նոյ.— «Նոյէ Ֆրայէ Բրէսէ» կը տեղեկացնէ որ Շքօտրայի պաշտպանութեան հրամանատարը յայտարարած է թէ ինք կուզէ քաղաքը պաշտպանել մինչեւ վերջին մարդը։ Աւելցուցած է նաեւ թէ, նոյնիսկ այն պարագային, ուր Օսմանեան կառավարութիւնը հրամայէ իրեն անձնատուր ըլլալ, ինք ողջ ողջ չպիտի իյնայ Ղարատաղցիներուն ձեռքը։

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՆԵՐԸ

Ստոյգ աղբիւրէ կը տեղեկանանք թէ այսօր իսկ օսմ. կառավարութեան եւ պալքանեան տէրութեանց կողմէ զինադադարի եւ հաշտութեան հիմնական պայմանները պիտի որոշուին։ Այս մասին օսմ. կառավարութեան կողմէ պատուիրակ կարգուած են Նազըմ փաշա, Իզզէթ փաշա եւ պետական խորհրդի անդամ Շաքաք պէյ եւ Պերլինի Օսմ. դեսպան Օսման Նիզամի փաշա։ Բանակցութիւնք այսօր պիտի սկսին Չաթալճայի մօտերը երկու կողմի պատուիրակներու միջեւ։

ՍԵՐՊԵՐԸ ՄԱՆԱՍԹԸՐԻ ԱՌՋԵՒ

Բերա դեսպանատուններէն մէկին եկած հեռագրի մը համաձայն Սերպ բանակը Մանասթըր հասած է, ուր տեղ մեծ ճակատամարտ մը տեղի ունեցած է։

ԵՐԷԿ ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀՐԴԵՀԸ

Երէկ գիշեր Թիւնէլի գլուխը գոհարավաճառի մը խանութէն հրդեհ ծագելով նոյն խանութը եւ քովի գրավաճառի խանութը այրելէ վերջ կարելի եղաւ մարել հրդեհը։

ԱՐԿԱԾՈՎ ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԱԾ

Երէկ Աւստրիական հիւպատոսարանի մէջ աւստրիացի զինուորներէն մէկը արկածով վիրաւորուած է։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԴԱԴՐԵՑԱՒ

Երէկուան մեր գրածին համաձայն պատերազմը դադրած է մինչեւ բանակցութեանց ելքը։

ՌՈՒՍ ՕԴԱՆԱՒՈՐԴՆԵՐ ԷՏԻՐՆԷԻ ՎԵՐԵՒԸ

Պուլկարները ռուս օդանաւորդներու միջոցաւ վերջերս Էտիրնէի զինուորներուն մէջ նոր Թռուցիկներ ձգած են, ուր կը յայտնեն թէ Պուլկարները Պոլիսը գրաւած են եւ թէ այլեւս Էտիրնէի համար փրկութիւն յուսալ անկարելի ըլլալով պաշտպանողները անձնատուութեան կը հրաւիրեն որու փոխարէն իրենց զինուորական պատիւը պիտի յարգուի։ Երէկուան Թուրք թերթերէն մէկը այս մասին խօսելով կ'ըսէ թէ, արդեօք մեր օդանաւերէն մէկը չկրնա՞ր թռչիլ մինչեւ Էտիրնէ որպէս զի անոնց հաղորդէր իրաց ճշմարիտ վիճակը։

ՍԵԼԱՆԻԿ-ՏԷՏԷԱՂԱՃ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻՆ ԳԻԾԸ

Սելանիկ-Տէտէ Աղաճ-Տիմոթէքա-Սոֆիա երկաթուղիի գիծերուն վրայ հաղորդակցութիւնները վերահաստատուած են կ'ըսէ Աթէնքէն հաղորդուած 18 Թուակիր հեռագիր մը։

ՔՈԼԵՐԱՆ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Առջի օր գաղթականներուն մէջ քոլերայի 23 դէպքեր հաստատուած են որոնցմէ հինգը՝ մահացու. իսկ ուրիշ 21 դէպքեր ալ հետեւեալ թաղերուն մէջ.—

1 դէպք Սամաթիա, 1 Խասքէօյ, 1 Սիրքէճի, 1 Եէնի-Գափու, 2 Փէրշէմպէ Պազար, 1 երկաթուղիի գործաւոր մը, 1 Գալիոնճի Գուլլուգ, 3 դէպք, որմէ մէկը մահացու, Մաքրի գիւղ, 2 Ղալաթիա, 3 Եէտի Գուլէ, 1 Հայտար փաշա, 1 մահ Պալըգ Փազար, 1 դէպք Վլանկա, 1 դէպք Ֆէնէր, 1 Աքշէմսէտտին, նոյնպէս 10 մահեր՝ հին վարակուածներէն։

Նոյ. 5էն ի վեր 312 վարակուածներ կան եւ 118 մեռած.

194 հիւանդներ դեռ կը դարմանուին։

ՁԳԱՅԱՑՈՒՑԻՉ ՀԵՌԱԳԻՐ ՄԸ

Պուքրէշ, 20 Նոյ.— Վիեննայէն լուր կը տրուի թէ Աւստրիա շատ լուրջ զինուորական պատրաստութիւններ կը տեսնէ նկատի առնելով այն սուր հանգամանքը զոր կ'առնայ Սերպիոյ հետ ունեցած իր ծանօթ վէճը։

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՍՊԱՌԱԶԻՆՈՒՄՆԵՐ

Բարիզէն քաշուած Նոյ. 19 Թուակիր հեռագրի մը համեմատ, Կալիցիայէն լուր կը տրուի թէ ռուսական զինուորական շարժումներ կը տեսնուին սահմանագլուխին վրայ։

Պերլինի եւ Լոնտոնի մէջ մամուլն ու քաղաքական շրջանակները դարձեալ յոռետես են կացութեան մասին։

ՅՈՅՆԵՐԸ ՆՈՐ ԿՂԶԻ ՄԸՆ ԱԼ ԿԸ ԳՐԱՒԵՆ

Աթէնքէն 18 Թուակիր հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Հելլէն նաւատորմի հրամանատարը անթել հեռագրով մը կը ծանուցանէ Իքարիա կղզիին գրաւումը։

ՔԷՇՈՖԻ ՀԵՌԱԳԻՐԸ ՔԵԱՄԻԼ ՓԱՇԱՅԻՆ

Պուլկարիոյ նախարարապետ Պ. Կէշօֆ ամսոյս 16ին առտուան դէմ հեռագիր մը ղրկած է Քեամիլ փաշայի, յայտնելով թէ Զար Ֆերտինանտ շատ յուզուած է Մեծ Եպարքոսի հաշտութեան մասին ըրած կոչէն, բայց Զարը վճռապէս պատասխանելէ առաջ պարտաւոր է համաձայնութեան գալ իր դաշնակիցներուն հետ։

ԿԷՍ ԳԻՇԵՐԷՆ ՎԵՐՋ ԺԱՄԸ 3

ՌՈՒՍԻՈՅ ԴԵՐԸ ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Ռուսական դեսպան Մ. տը Կիրս երէկ գիշեր փութաց արտաքին գործերու նախարարին մօտ եւ տուաւ Օսմ. պատուիրակներու ցանկը զոր երէկ գիշեր իսկ հաղորդեց Սոֆիայի դահլիճին։

Նորատունկեան էֆ. ռուսական դեսպանին հետ տեսակցելէ վերջ կայս. Պալատ երթալով Սուլթանին տեղեկացուց իրողութիւնը։

. Օսման Նիզամի փաշա վաղը Պոլիս կ'սպասուի։ Այսօր Շաքաք պէյ, կը մեկնի Չաթալճա, ուր Օսմ. պատուիրակները վաղը պիտի միանան եւ 48 ժամուան զինադադարի մը մէջ, պիտի որոշեն հաշտութեան բանակցութեանց հիմերը։ Եթէ այդ միջոցին կարենան համաձայնիլ, պիտի շարունակեն բանակցութիւնները եւ ընդհ. զինադադար պիտի հռչակուի։

. Ստոյգ աղբիւրէ կը տեղեկանանք թէ Ռուսիա երրեակ համաձայնութեան կողմէ խորհուրդ տուած է Պուլկարիոյ իսկոյն սկսիլ հաշտութեան բանակցութեանց, պատերազմի քաղցը տակաւին իրեն անտանելի չդարձած եւ դիւանագիտական աշխարհին մէջ Պալքանեան պետութեանց դէմ եղող կնճիռները ծանրակշիռ հանգամանք մը չառած։

ՊՈԼՍՈՅ ԴԵՍՊԱՆՆԵՐԸ ԿԸ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑԻՆ

Օտար տէրութեանց դեսպանները երէկ աւստրիական դեսպանատան մէջ նիստ գումարելով խորհրդակցութիւններ կատարեցին օրուան կացութեան վրայ։ Կը տեղեկանանք թէ այս նիստին մէջ նկատի առնելով որ ներկայ կացութեան մէջ մեծ տէրութիւնք ալ շահակից են, որոշած են առաջարկել որպէս զի պատերազմի խնդիրը միջազգային գոնֆերանսի մը մէջ լուծուի։

. Ստոյգ կերպով կը տեղեկանանք թէ, այս նիստին մէջ նկատի առնուած է Օսմ. կառավարութեան կողմէ կատարուած մէկ դիմումը որ կ'առաջարկէր իրենց մարտանաւերը դարձնել դեսպանատունները լեցուած օտար զինուորը։ Ցետ խորհրդակցութեան մերժած է այս առաջարկը։

. Երէկ գիշեր Աւստրիական դեսպանը Նորատունկեան էֆ.ի բնակարանը երթալով այս որոշումը հաղորդեց նախարարին։

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀՌՈՄ, 20 Նոյ. — «Թրիպունա» կը յայտարարէ թէ Գերմանիա եւ Իտալիա իմաց տուած են Սերպիոյ թէ՝ Տրաճի մշտնջենական գրաւումը կրնայ ազդել Ալպանիական հարցին վճռական կարգադրութեան վրայ.

(ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ) Նոյ. 20 Թիւով կը հեռագրէ Նազըմ փաշա. — Ոչ մէկ լուրջ ընդհարում տեղի չունեցաւ այսօր։ Թեթեւ թնդանօթաձգութիւն եւ հրացանաձգութիւն մը փոխանակուեցան աջ ու ձախ թեւերուն վրայ։ Թշնամին թողուած զէնքեր եւ ուրիշ ռազմամթերք ժողուեցինք։ Խնդիր կայ նաեւ լիազօր անուանելու Պերլինի օսմ. դեսպան Օսման Նիզամի փաշան։

ՎԻԷՆՆԱ 20. — Հիւսէյին Հիլմի փաշան այսօր բողոքեց Պալլպլացի Սերպերուն եւ Ցոյներուն կողմէ գրաւուած վայրերու բնակչութեանց ինչպէս նաեւ գերիներուն նկատմամբ գործուած վայրագութիւններուն դէմ։

ԲԱՐԻԶԻ ՍԱԿԱՐԱՆԸ

11 Նոյմ. 1912

Ֆրանսական Ռանթ	89.72
Օսմանեան Միացեալ	85.70
Օսմ. Երկաթուղի	185.75
Պանք Օթոման	629.

ՕՐԱՑՈՅՑ
Ս. ՓՐԿՉԵԱՆ ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ
1913 ՏԱՐՈՅ

Գ. Պաղտատլեան մաքուր տպագրութեամբ հրատարակուեցաւ Ս. Փրկչեան Ազգ. Հիւանդանոցի սեփական 1913 տարւոյ գրպանի օրացոյցը, որ իբր յաւելուած կը պարունակէ իր մէջ նոյն հաստատութեան Պատ. Հոգաբարձութեան տարեկան տեղեկագիրը, կարևոր ծանօթութիւններով, ինչպէս եւ 1911 տարւոյ ընդհանուր հասոյթներուն և ծախքերուն հաշուեցոյցը և 1912 Յունուար 1ի վիճակը։

Ազգ. Հիւանդանոցի սեփական օրացոյցն գնելով Պատ. ազգայինք ո՛չ միայն կարևոր ծանօթութիւններ կը ստանան նոյն բարենպատակ հաստատութեան մասին, այլև նպաստ մըն ալ ըրած կ'ըլլան անոր, որուն գոյութիւնը կ'ապահովէ գլխաւորապէս ազգը իր նուէրներով և ինք՝ ատ անոր հրատարակուած օրացոյցէն տարուէ տարի մէյմէկ հատ առնելով։

Կեդրոնատեղին է Հիւանդանոցի գրասենեակը ի Մեծ—Նոր խան, կը գտնուի նաև բոլոր հայ գրավաճառներուն քով։

ԳԻՆ 50 ՓԱՐԱ.

ԳԱՐԱՄԱՃԵԱՆ
ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԵԱՅ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆ Ի ԳԱՐԹԱԼ

Եօթնամեայ Խստաքի

Հինգերորդ տարեշրջան

Վարժարանս Նոր տարեշրջանէն սկսեալ Խստաքի վգրածուած ըլլալով, դասարաններու կազմութեան համար այժմէն արձանագրութիւն բացուած է մայրաքաղաքիս և շրջականներու, ինչպէս նաև գաւառացի աշակերտներու համար։ Կրթական ճոխ ծրագրի մը համաձայն մեծ խնամքով կ'աւանդուին Հայերէն, Թուրքերէն Ֆրանսերէն և Անգլերէն՝ իրենց իսկ սեպհական լեզուով և խօսելու վարժութեամբ (բռաթիք), նոյնպէս գիտութիւնները և ուսմանց անհրաժեշտ բոլոր ճիւղերը, մանաւորաբար վաճառականութիւն, տոմարակալութիւն, անտեսական և առեւտրական գիտելիք։ Իսկ աղջիկներու համար անեղնագործութիւն, կար և ձեւագիտութիւն տնտեսական և գործնական։

Գիշերօթիկները կը վայելեն մայրական խնամք, կանոնաւոր հոգածութիւն և ընտիր սնունդ՝ առողջապահիկ պայմաններով, Շէնք ընդարձակ, գեղեցկագիր և օդաւէտ ընդարձակ պարտէզով։

Հիմնադիր Տնօրէն
ԳԱՌՆԻԿ ԳԱՐԱՄԱՃԵԱՆ

ԴԵՂԱՐԱՆ
ՄԻՀՐԱՆ ԳԱԼՄՔԵԱՐԵԱՆ

Բերա, մեծ փողոց Աղա ճամիի դիմացի կարգը, Թիւ 117

Երկար տարիներէ ի վեր ունեցած փորձառութենէս լիապէս համոզուած եմ որ Դեղարան մը կրնայ յաջողիլ այն պարագային՝ երբ ուղղամտութիւն, ճշտապահութիւն և աչալուրջ հսկողութիւն կը տիրեն ամէն գործառնութեանց մէջ, փութացնելու համար հիւանդին ապաքինումը։

Կը մաղթեմ որ երբեք չհիւանդանաք, բայց եթէ երբեք պէտք ունենաք ո և է դեղագրի մը պատրաստութեան, հաճեցէք դիմել մեր նոր Դեղարանը, ուր պիտի գտնէք պատուաւոր ամենամուրբ պահանջումներու համաձայն դեղերու խղճամիտ պատրաստութիւն դեղերուն ամենէն աժանը։

Անձնապէս ալ համոզուելու համար այս ճշմարտութեան, կը բաւէ անգամ մը միայն այցելել դեղարանս։

Մեր գաւառացի հայ ազգակիցներուն դարմանումի համար մասնագէտ առաջնակարգ բժիշկներու պէտք ունեցողներուն ամէն դիւրութիւն կ'ընծայուի երբ դիմեն մեր դեղարանը։

Զուիցերիական պատուաստի ժամանում շաբաթը 2 անգամ.

Տրամադրելի վկայեալ հիւանդապահուհիներ

Քիչ ատենուան մէջ յարգոյ հասարակութեան մօտ գտած ընդունելութենէն քաջալերուած, սկսած եմ «եւրոպական» կեդրոններէ ուղղակի բերել տալ դեղերու մթերքը։

ՄԵԾ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ
„ՄԱՆԶՈՒՄԷ“Ի ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ
ՀԱՆՐ. ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

«Մանզումէ»ի տնօրէնութիւնը դիւրութիւն մը տալու համար ժողովուրդին «Հանրային Գործակատարութեան ընկերութիւն» անուամբ ընկերութիւն մը կազմած է կարող օրէնսգէտ և ձեռնհաս անձնաւորութիւններէ բաղկացած, զոր կ'ստանձնէ թէ Պոլսէն և թէ գաւառներէն յանձնարարուած դատական փոխանորդութիւնները, դատական և վարչական հետապնդումներ, վճռաբեկութեան վերաբերեալ գործողութիւններ, թեմէթթիւի և կալուածական տուրքերու զեղչումները, դրամական փոխառութեան և առուծախի կալուածական միջնորդութիւնները, մենաշնորհի խնդրանքները, վաճառատուններու պաշտօնեայի մատակարարութիւնը խիստ դիւրամատչելի վարձքով և կատարեալ ողջամտութեամբ։

Դիմել Պապ Ալի ճատտէսի «Մանզումէ»ի խմբագրատան Հանրային Գործակատարութեան Ընկերութեան տնօրէն Մ. Թոքմաճեան էֆ.ի։

ԱՐԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ՄԻԱՅՆ
ԿԱՐԵՒՈՐ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ
ԱՆՈՐ ՈՐ ԿՈՐՍՆՑՈՒՑԱԾ Է ԻՐ ՖԻԶԻՔԱԿԱՆ ԿԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

ՆՆՈՆՑ Հ՚ ՄԸՐ ՈՐՈՆՔ ԿԸ ՏԱՌԱՊԻՆ ԱՆԿԱՐՈՂՈՒԹԵՆԷ, ես պատրաստած եմ դեղ մը, որ կը բերէ ուրախութիւն և յոյս։ Ես ունիմ հրաշալի դարման մը անոնց համար որոնց ջիղերը բոլորովին քայքայուած են գէշ ունակութիւններու հետեւանքով կամ անպատեհ պարագաներու ազդեցութեան տակ։ Որպէս «ԱՄՐԻԹԱ» դարմանին հնարիչը՝ ես պարտք կը սեպեմ հնարաւորութիւն տալ ամէն մէկ անկարող և ջղային մարդոց փորձել զայն բոլորովին ձրիաբար, և երջանկութիւն անոնց որոնք լռելեայն կը տառապին։

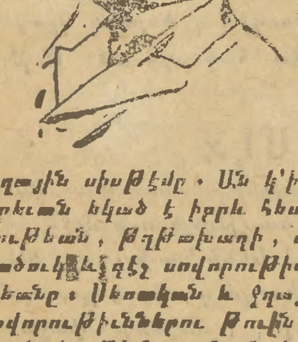

Իմ դարմանս քարից մըն է ամենուն, որովհետեւ ան կը վերականգնէ առողջութիւնը և ոյժը, բայց մանաւանդ պիտանի է հոն՝ ուր պէտք կայ վերացնելու սեռական գործարաններու, դարմանելով ամբողջ ջղային սիսթէմը։ Ան կ'իրարկուի մեծ յաջողութեամբ հոն ուր անկարողութիւնը երեւան եկած է իբրև հետևանք ոգելից ըմպելիներու, ծխախոտի չարաչար գործածութեան, թղթախաղի, սեռական չափազանցութիւններու, ինչպէս նաև այնպիսի ծածուկ ու գէշ սովորութիւններու որոնք վնաս կը պատճառեն սեռական կարողութեանը։ Սեռական և ջղային սիսթէմի վրայ վճռական ազդեցութիւն գործող գէշ սովորութիւններու թուին կը պատկանի նաև թանձր թէյի կամ սուրճի չարաչար գործածութիւնը, ծխախոտի գործածութիւնը, եւայլն։ Անոնցմէ շատերուն, որոնք թէև [illegible] կեանք կը վարեն, բայց լռելեայն կը տառապին պատանեկութեան սխալներէ, իմ դարմանս յուսով կուտայ այն երջանկութիւնը, որուն կը ձգտին անոնք բուռն կերպով։

«ԱՄՐԻԹԱ»ն պիտանի է ամէն տարիքի մարդոց համար։
«ԱՄՐԻԹԱ»ն ազդուն է ապաքինման։

ԿԸ ՂՐԿՈՒԻ ՁՐԻԱԲԱՐ

Ան ունի կուսալ սեռական գործարաններուն, նոր կենսունակութեան մը համար։ Այն անհաճոյ նշանները, որոնք երեւան կուգան անկարողութեան հետեւանքով, բոլորովին կ'անհետանան, չի մնար այլեւս ծանրութիւն մը գլխուն մէջ, անհանգիստ քուն, տառապանք կուն։ Ով որ յուսահատութեան մէջ ինկած է, կրնայ գրել ինծի, կատարելապէս վստահ ըլլալով թէ ես պիտի ղրկեմ իրեն այն դարմանը որ նորէն ոյժ և կարողութիւն պիտի պարգևէ իրեն։ Այդ դարմանին գործածութեան շնորհիւ դուք ձեզ 10էն 30 տարի աւելի երիտասարդացած պիտի զգաք։ Ով որ իրեն դիմէ կրնայ վստահ ըլլալ թէ լիովին [illegible] վերաբերումն մը պիտի հանդիպի իմ կողմէս։ Պէտք է միայն [illegible], ներփակելով երեք հատ մէյմէկ դահեկաննոց նամականիշ (փուլ) թղթատարի ծախքերու համար։ Ես կը ղրկեմ փորձի համար «ԱՄՐԻԹԱ», խնամքով փաթթուած, այնպէս որ ոչ ոք կրնայ իմանալ թէ ինչ է ձեր ստացածը։ Ինձ ուղարկուած բոլոր նամակներուն գաղտնապահութիւնը կ'ապահովեմ։

Մի՛ յետաձգէք և [illegible] մի՛ վերաբերիք դէպի իմ առաջարկս, այլ փութացէք օգտուիլ պատեհ առիթէն, դարմանուելու համար։

Բարեհէր կ'ըսէ՝ «Այլեւս մի՛ առաջարկէք, գրեցէ՛ք ինծի, և կը ստանաք ինչ որ կը փնտռէք»։ Հասցէ՝

ԿՈՐԱՇԻՕ ՔԱՐԹԵՐ. Հաստատ. Թիւ 5. Ղալաթիա. Մէհմէտ Ալի փաշա խան, 1. Կ. Պոլիս։

ՍՊԻՏԱԿ ԴԵՂԱՐԱՆ
Գ. ՀԱՃԵԱՆ
ՍԻՐՔԵՃԻ ԳԱՊԸ-ԱԼԻԻ ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Պոլսոյ հրապարակէն ուրիշ չըկայ։ Դեղագիրս ո՞ւր չինել տամ. կ'ըսէք՝ կուզէ՞ք որ առած դեղերնիդ թարմ ըլլայ, որոշեալ դեղ որ գոյութիւն ունի, Եւրոպայէն բերել, առաւ. դիմեցէք անգամ մը դեղարանս ուր կայ մաքրութիւն, ճշտապահութիւն և աժան տեղեկագրի պատրաստում։

Դեղարանս կը գտնուին ամէն ժամ ամենահմուտ բժիշկներ, ամէն տեսակ հիւանդութեանց Վեներական ախտի և ջերմամիզութեան մասնագէտ Տոքթ. Ուզունեան էֆ. իր քլինիքը հաստատած է դեղարանիս վրայի յարկը ուր կը գտնուի ամէն օր, աղքատ օրեր բացարձակապէս ձրի։

Գաւառացի Հիւանդներու պիտոյական [illegible] բժշկութեան [illegible] 30 42

ՏՈՔԹ. ԹԱՇՃԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ
Ա[illegible]. ԾՆՆԴԱՄԻՋԱԿԱՆ ԵՒ ԿԱՆԱՆՑ ԱԽՏԵՐՈՒ

Նախկին Օգնական ուսուցիչ Օսմ. Բժշկ. Համալսարանի

[illegible] Պոլսոյ մէջ [illegible] ամէն տեսակ [illegible], [illegible] ջերմամիզութեան [illegible], միզամանի և այլ հիւանդութիւններ, [illegible] անկարողութիւնը, [illegible]. — (606)ի ՍԱԼՎԱՐՍԱՆԻ ՆԵՐԱՐԿՈՒՄՆԵՐՈՎ ԵՒ ԱՅԼ ՄԻՋՈՑՆԵՐՈՎ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ. [illegible] Պոլսոյ [illegible] ամէն օր, կէս օրէն վերջ և երեկոները [illegible] Պօստա Փողոց, [illegible] գեղարանէն։

ԱՂՔԱՏՆԵՐԸ ՁՐԻ

ՏՈՔԹՈՐ ԵԴՈՒԱՐԴ ՇԱՀՊԱԶ
ՍԻՍՈՆԵԱՅՑ ԼՑՓԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Բարիզի Բժշկական համալսարանի անուանաւոր քլինիքին մէջ իր մասնագիտութիւնը կատարելագործած և Բէնք—Վէնի հիւանդանոցին մէջ երբեմն օգնական երկար ժամանակ ծառայած և փորձառութիւն ձեռք բերած ըլլալով, մեծ խնամքով կը դարմանէ ուղղի ամէն տեսակ հիւանդութիւնները, [illegible] (չուր) կը չափէ ասանց գործողութեան, և մինչև ցարդ Պոլսոյ մէջ չգործածուած Փրոֆ. Ժավալի գործիքով կարճատեսներու և հեռատեսներու խիստ յստակ և փայլուն ցուցնող ակնոցներ կուտայ։ Փիլիզէն պաշտ եկած ուղղի հիւանդութիւններու բոլորներուն մէջ նորագոյն գեղ մը ներարկելու [illegible] կը գործածէ։ Մեծ յաջողութեամբ և առանց ցաւ [illegible] կը կատարէ [illegible] (ճերմակ) և ուղղի վերաբերեալ ամէն տեսակ գործողութիւններ։ [illegible] կը ընդունի ամէն օր, մինչեւ կէս օր, Գալաթ Գարու, Համիտիէ [illegible], [illegible]. կէս օրէ վերջ Բերա, Շիշլի [illegible], Թագսիմի Ֆրանսական հիւանդանոցին կից [illegible] Ուրբաթ օրերը [illegible] կէս օրէ առաջ։ Իսկ Երեքշաբթի օրերը կէս օրէն վերջ իր [illegible] պատրաստ է գործածելու աղքատ հիւանդները։

ՊԻՐԻՆՃԻ ՏԱԻՐԷԼԻ ՊԻԼԷՏԻՕԼԷՆ

Մէհրուհիյ կազայի օսմանիյէ իւթիյաճըլը իչուն պիրինճի տայիրէի պիլէտիյէյէ խտի սայիտ ագհատա էրպապը համիյէթ թարաֆլարընտան խանէ վէ խոտա խուլէճէք գուրպան ժէրիլէրիյէ պույնուզլարընըն ըլտը մէզպիւրէն իպէնճի կիւնիւ պիլմիւզայէտէ իխալէի գաթիյէսինին իճրասըյլա ֆիրուխտը մուղարրեր օլտուղունտան իշթիրայա թալիպ օլանլարըն թէէմինաթ աքչէլէրինի միւթաահըպէն հէվմը մէզպիւրտէ զէվալի սաաթ պիրտէ Մէրճիմսա քօայէն պիրինճի տայիրէի պիլէտիյէ մէրքէզինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։ 5 Թեշր. սանի 328

ՋՐԻ ԴԱՍ
ՅՈՆԵՐԷՆ [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

ՏՈՔԹ. Խ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

1908 [illegible] ի Բերլին. [illegible] հիւանդանոցներուն մէջ [illegible] իր մասնագիտութիւնը, որք [illegible]։ Այս անգամ ալ [illegible] «606» [illegible] Բերլին և Փերլինի հիւանդանոցներէն [illegible] մեծ [illegible] կը գարմանէ ֆրանկախտը, մարդու ամէն տեսակ հիւանդութիւնները, ինչպէս նաև հին և նոր ջերմամիզութիւնը առանց [illegible]։ Հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր, [illegible] Գալաթ Գարու, [illegible] Համբ Պէյէրի [illegible], [illegible] Թիւ 8 [illegible]։ [illegible]

ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Բերա, Թագսիմի Ֆրանսական հիւանդանոցին եանէն, Թիւ 9 Վալիտէ Չէշմէ ճամբէսի

ՏՈՔԹ. ԱՐԱՄ ՈՒՆՃԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ
ՔԻԹԻ, ԱԿԱՆՋԻ ՈՒ ԿՈԿՈՐԴԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Բարիզի մէջ իր մասնագիտութիւնը կատարելագործած ըլլալով՝ [illegible] և ցարդ Պոլսոյ մէջ չգործածուած ու ամէն նորաձեւ միջոցներով մեծ յաջողութեամբ կ'դարմանէ [illegible], [illegible] ու հինցած [illegible], [illegible] ու [illegible], [illegible], [illegible] ու [illegible] ամէն տեսակ հիւանդութիւններ, [illegible] երեսի ու քթի վրայ [illegible] [illegible] [illegible] Կ'ընդունի ամէն օր, Գալաթ Գարու, Համիտիէ Սէրքիզի [illegible] թիւ [illegible], իսկ կէս օրէ վերջ իր [illegible] կէս օրէ վերջ իր [illegible] ամէն հիւանդները, [illegible] ամէն օր [illegible] [illegible]։

ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ ԹՈՎՄԱՍ
ԲԱՆՋՆԱԿԱՏԱՐ

Եւ հայթայթիչ ամէն տեսակ գիւղերու՝ հայ- ֆռանս. [illegible]
Հասցէ՝ Կ. Պոլիս, [illegible] թիւ 8
[illegible] Էնիի-Գարու, [illegible] թիւ 5
Գործառնութիւնք [illegible]
[illegible]
Հիւղանոց-[illegible] [illegible]
Ամէն [illegible] կարևոր [illegible]։
[illegible]
[illegible]

Օսմ. Առեւտր. Ընկերութիւն

شركت تجاريهٔ عثمانيه

SOCIETE ÇOMMERCIALE OTTOMANE

ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 100,000 ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՈՍԿԻ

ԿԵԴ. ՍՆԱՑԵՂԻ Կ. ՊՈԼԻՍ

ԱՌԱՋԻՆ Հ Ա Ր Կ Ի Ն

ԴՐԱՍԵՆԵԱԿՆԵՐԸ ԲԱՑ ԵՆ ԱՌԺԱՄԵԱՅ ԿԵՐՊՈՎ

ՍԻՄԿՈՒԼ, ԳԱՓՐԸՃԸՕՂԼՈՒ ԽԱՆ

Հայկական այն դրամական հաստատութիւնը կ'ընէ փոխառութիւններ, առեւտրական ապրանքներու, մուրհակներու, փոխանակագիրներու, բաժնեթուղթերու, պարտաթուղթերու, ապրանքներու և բեռնագիրներու վրայ։

Կուտայ չէքեր, վարկագիրներ, փոխանակագիրներ և հեռագրական վճարումներ, ինչպէս Թուրքիոյ նոյնպէս արտասահմանի բոլոր մասերուն վրայ։

Կը գնէ և կը ծախէ ամէն տեսակ բաժնեթուղթեր և պարտաթուղթեր թէ՛ մեր և թէ՛ բոլոր առեւտրական հրապարակներուն վրայ, ինչպէս և օտար դրամներ։

Կը գանձէ եւ կը գործէ առեւտրական տոմսեր, մուրհակներ, փոխանակագիրներ, բաժնեթուղթեր և կտրօններ։

Կ'ընդունի դրամական աւանդներ նպաստաւոր պայմաններով։

Դրամատունս հաստատած է առեւտրական տեղեկութիւններու համար [illegible] [illegible]։

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՕՆՅՈՒԿ

Խնայողութիւններ մեր հաստատութեան մէջ զետեղելու համար կ'ընդունի 25 ղրուշէն սկսելով գումարներ։

Դրամատունս կը կատարէ նաև թէ՛ իր հաշւոյն, թէ՛ մասնակցութեամբ և [illegible] ամէն տեսակ արդիւնաբերութիւններու և ապրանքներու գնում, [illegible], փոխանակութիւն, ներածում և արտածում։

Կ'ընդունի ներկայացուցչութիւն թէ՛ ազգային և թէ՛ օտար տուներու։

Կը հոգայ առեւտրական և ճարտարարուեստական ընկերութիւններ և կը մասնակցի [illegible] ամէն տեսակ ձեռնարկութիւններ։

ՏՔԹ. Գ. ՍՈՒՐԵԱՆ

Բժիշկ Ֆրանսական Հիւանդանոցին և Նախկին Տնօրէն-Բժիշկ Ֆրանկախտի հիւանդանոցին

ՄԱՍՆԱԳԷՏ

Ֆրանկախտի, արանց և կանանց ծննդամիզական և վիրաբուժական հիւանդանոցին

ԱՌԱՋԻՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ՁՐԻ

Իր երկար փորձառութեան շնորհիւ կարող է կարճ ժամանակէն բուժել ամենահին ջերմամիզութիւնը (կութմիլիթէա) ֆրանկախտը, սեմնահոսութիւնը, առնական կարողութիւնը, ի հարկին ելեքտրաբուժութեամբ և Սէրոմի ներարկումով։

Նոյնպէս կանանց արգանդի հիւանդութիւնները, դաշտանի խանգարումները, հոսումները և ամլութիւնը, բրօսթաթ և միզամանի հիւանդութիւնները և քարերը (աւազախտ) կը բուժէ իր նորահնար գործիքներու միջոցաւ, կատարելով անհրաժեշտ վիրաբուժական գործողութիւնները։

Հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 1-6 (Ը. Ե.) Պաղչէ Գարու Համիտիյէ-Սէպիլի դէմ Խլթլեճեան դեղարանի վերի յարկը իր մասնաւոր սրահին մէջ։

ՔՈՐԾԱԿԱԼ

Աղ Շէհիրի մեր նոր գործակալն է Յարութիւն էֆ. Յակոբեան, որուն պէտք է դիմել բոլոր հաշուական խնդրոց և «Մանզումէ»ի բաժանորդագրութեան համար։

ԳԱՂԻԱԿԱՆ ՍԻՒՏԻ ՄԷԿ ԱՆԳԱՄԷՆ ԲՈՒԺՈՒՄ
Տքթ. Յ. ՈՒՂՈՒՐԼԵԱՆ

Բրոֆէսէօռ Էրլիխի վերջին անգամ գտած 606 Սալվարսան դեղերով կատարելապէս կը բուժէ հին և նոր գաղիական ախտը, միմիայն մէկ էնժէքսիօնով. նաև կարճ ժամանակի մէջ կը դարմանէ ջերմամիզութեան, միզամանի և երիկամունքի և բրօսթատի հիւանդութիւնները, ինչպէս նաև առնական անկարողութիւնն բոլորովին նոր մեթոտներով։ Իրեն դիմող հիւանդները կ'ընդունի ամէն օր իր գործատեղին, Սիրքէճի, Թրամվէյի ճամբուն վրայ Ֆէպիւս լուսանկարչատան առաջին յարկը։

Ծանօթ.— Ամէն տեսակ գործողութիւններ մեզանցքի և արգանդի հիւանդութեանց մասնաւոր խնամք։

Տքթ. ՏԻԳՐԱՆ ԹԱԳԻՈ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ
ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԱԽՏԵՐՈՒ

Հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր, Շիշլի, Օսման պէյի գազինօին մօտ, Նանեան աբարթըմանի իր յարկաբաժնին մէջ

Արանց և կանանց ինչպէս նաև աղաքոց ամենազգի հին և նոր ախտերը, ստամոքսի, աղիքներու, երիկամներու, որտի եայլն հիւանդութիւնները անգլիական և ամերիկեան նորագոյն մեթոտներով կը դարմանէ։ Ֆրանկախտը և անոր հետեւանք բոլոր յաւելու հիւանդութիւնները «Սալվարսան»ի և բոլորովին նոր դրութեամբ «Սօամին»ի ներարկումներով կը տուժէ բուժէ առանց ո՛և է ցաւի և առանց գրաղումի արգելք ըլլալու։

Որովհետզի ո և է մէկը չի վարակուի թիֆոյով և գոլերայով, վերջերս Ամերիկայի և Անգլիոյ մէջ հնարուած, կիրարկուած և յաջողութեամբ փաստուած նորագիւտ միջոցներով պատուաստում ալ կը կատարէ։

Ուրբաթ օրերը մինչեւ կէս օր ձրի։

ԿէՏԻԿ ՓԱՇԱ, ՓԱՇԱ ԵՕԴՈՒՆԻ ԵՕԴՈՒՆԵՕՐ
ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԴԵՂԱՐԱՆ
ՎԱՀՐԱՄ ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆ

Այս դեղարանը որ հասարակութեան վստահութեանը արժանացաւ, մասնաւորապէս դեղերու խիստ թարմութեան, դեղագիրներու ճշգրիտ պատրաստութեան համար, այս անգամ իր յաճախորդները դիւրացնելու նպատակով բերել տուած է «Բիլը» մակդիրով ՄԻՍՔԱՅԱՐՉԱՆ ամենաազդեցիկ դեղին, որ մէկ անգամէն խպառ բուժեց կ'ըլլէ [illegible]։

ԿԸ ԲԱՒԷ ՆԳՄ ՄԸ ՓՈՐՁԵԼ — ԳԻՆԵՐԸ ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԵՆ

ՆՇՈՒՄ. — Այս դեղարանը կը յաճախեն փորձ ու կարող բժիշկներ և կը դարմանուին հիւանդներ մասնաւոր սենեակի մը մէջ։ Հինգշաբթի կէս օրէ վերջ և չորեքշաբթի կէս օրէ առաջ ձրի դարմանում։

Դեղարանիս բոլոր դեղերը զուտ անգլիական և գաղղիական են, պատրաստուած՝ դեղագործական արհեստի վերջին մեթոտներու համաձայն։

Դեղարանս ունի հոյակապ մթերք մը գանազան օծանելիքներու, [illegible], աւելի փոշիներու և վրձիններու, քիթերիւ հէքիմներու։ Կայ նաև Ֆրանսերէնը, որ միակ դեղն է կլինելու թոքերը անհետացնելու և մազերը աճեցնելու, գին 5 ղրուշ։

Դեղարանիս [illegible]

ԱՂԴ
ՅՕԴԱՑԱՒԵՐԸ ՌԻՒՄԱՏԻԶՄԻՆՈՎ
ՊԷՏՔ Է ԴԱՐՄԱՆԵԼ

Քաղաքական Բժշկական և Ընդհանուր Առողջապահական Ժողովէն արտօնեալ

Շատ մը երեւելի բժիշկներէ գործածութիւնը յանձնարարուած և ազդեցութիւնը բժշկական գիտութեան մը աներկբայ եղող «Րիւմաթիզմին»ը գրքէն գործածելով ընդհանուր յօդացաւերը (հին և երկարատեւ, սուր, յօդուածակին, ջղային և գուտ ոսկրաջղային) ցաւերը յաջողութեամբ կը դարմանէ։

Տարիներով այս հիւանդութիւններէն տառապողները «Րիւմաթիզմին»ին մէկ շիշին գործածութեամբը անգամ անոր դերազանց ազդեցութիւնը պիտի տեսնեն։

ՇԻՇԸ 7 ԴԱՀԵԿԱՆ Է

Արտօնատէր՝ դեղագործ Յակոբ Ս. Ուրկանճեան Պաֆրա, Պոլսոյ կեդրոնատեղին է Գալթագճեան դեղավաճառանոցը։ Գաւառներէն յանձնարարութիւնները 2 ղրուշ փոստի ծախքով միայն կ'ընդունուին։

ՄԵՐ ԳԱՒԱՌԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԸ

Բազմիցս խնդրեցինք մեր գաւառացի բաժանորդներէն որ փութան մեզի հասցնել իրենց բաժնեգինը, և սակայն, պարտաճանաչներուն քով տակաւին կը գտնուին նաև անպարտաճանաչներ, որոնք խուլ ականջ կ'ըլլան և անվճար կը թողուն իրենց բաժնեգինը, առանց նկատի առնելու այն ծանր դժուարութիւնները որոնց տակ ընկճուած ենք մենք այսօր, օրը օրին իրենց թերթը հասցնելու համար։ Կը յիշեցնենք մեր այդ անպարտաճանաչ բաժանորդներուն որ ասիկա վերջին ազդարարութիւնն է, և թէ պիտի դադրեցնենք իրենց թերթը, եթէ անմիջապէս փութան պարտքերնին վճարել։ Ջմոռնան՝ նաև որ թերթը դադրեցնելով հանդերձ՝ ձեռք չպիտի քաշենք մեր պահանջքին և ամէն միջոցով պիտի աշխատինք զայն գանձելու։